

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

tuorum suscipe populorum, quas tibi in beati Francisci de Paula, festiuitate dicamus, vt nobis conferant tuæ propitiacionis auxilium. Cum sua conclusione, videlicet, Per Dominum &c. Deinde verò post communionem subiunximus, dicente s: Cælesti Domine sacramento consolati, te supplices deprecamur, vt intercedente beato Francisco de Paula, ab omni nos mentis & corporis labe custodias, & per ipsum tuam sentiamus indulgentiæ largitatem: Cum simili conclusione. Et ita Missam ipsam, ad finem vsque cum solitis cæremonijs iuxta ordinarium Apostolicum illic debitè terminauimus, in dulgentiamque plenariam omnibus, officio huiusmodi tunc assistentibus, deuotè concessimus, ac etiam in loco sepulturæ eiusdem sancti Francisci de Paula, in depositionis suæ die, videlicet secunda Aprilis, huiusmodi perpetuò duraturam quadraginta annorum, totidemque quadragenarum indulgentiam annuatim condonauimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus, viuunt & regnant benedictus in secula seculorum.

Cæterum, quia difficile foret præsentibus originales literas ad omnium notitiam deferri, volumus & decernimus, quòd earundem Transumptis, manu notarij publici subscriptis (sub sigillo venerabilis fratris nostri Paridis moderni, & pro tempore existentis episcopi Pisaurensis, ac cæremoniarum Magistri, vel alicuius alterius Prælati Ecclesiastici) fides adhibeatur indubia in omnibus, ac per omnia, & illis vbiquè stetur, ac si originales literæ huiusmodi essent exhibitæ vel offensæ. Nulli ergò omnino hominum liceat hanc paginam nostrorū processūs, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Domini millesimo quingentesimo decimo nono, Calendis Maij, Pontificatus nostri anno septimo.

Ia. Sadoletus.

H. de Bussèyo.

ORATIO FVNEBRIS IN SANCTVM PATREM ET CONFESSOREM NICETAM, QVAM SCRIPSIT

*Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus. Habetur in Simeone
Metaphraste.*

9. Aprilis.

Propositum nobis est maximæ cuiusdam vtilitatis argumentum, sanctissimi patris nostri Nicetæ commemoratio: quæ proposita nobis est, velut sacrum quoddam conuiuium ex omnigenis, non corporeis, sed spiritualibus epulis repente instructum: quo conuiuium non corpora, sed anime rationis participes aluntur & exhilarantur. Hoc ego artificij expers hodierno die vobis spiritualibus conuiuium ex rudi sermone apparatus suppeditabo: vobis, inquam, qui sanctis & animarum altricibus eius doctrinis nutriris semper optastis. Verum mihi, sacri auditores, quippe qui (vt quod in Actis Apostolorum scribendis de se Lucas dixit, & ipse dicam) inde vsque ab initio, vt scitis, partem hanc

secutus sum: visum est non omnia quidem continenter scribere, (neque enim possem) sed è multis illius præclare factis pauca quædam in hac narratione inferere, ad eorum ædificationem atque vtilitatem, qui hæc audiunt, & in posterum legere voluerint: nè honestissima illius facta, tempore ipso & alta obliuione obscurata euanescant. Multi quidem multorum, qui ante nos fuerunt, sanctorum hominum vitas, dictaque, & præclare facta conscripserunt: qui & oratione sua illos ornauerunt, & nobis ex ea re multum adiuuenti attulerunt. Illorum igitur exemplo & nos id facere aggressi sumus. Non enim consentaneum est, tantam eius hominis virtutem silentio tegi aut occultari, neque tantam lucernam conuenit sub modio, sed supra candelabrum poni, vt luceat omnibus, qui sunt in huius vitæ domo (quemadmodum Euangelica voce nobis traditum est) in gloriam cælestis Dei, cui ex bonis operibus laus & gloria redditur.

Matt. 4.

Sed

DE S. NICETA CONFESSORE.

501

Sed tractationem hanc illos aggredi inconueniens erat, quorum vita recta est, & ab omni repræhensione libera, oratioq; grauis & composita cum illorum vita congruens. Quorum rerum priorem qui rectè præstiterit, illi, velut ex spiritualium donorum thesauro, & posterior abundè suggeritur. Cui verò ea defuerit, is dubiè & cum hæsitatio-
 ne orationem proferet. Huius autem patris virtus tanta fuit, vt vix illi, quos supra dixi, pro dignitate eam narrare possint: vel (vt verius dicam) ne illi quidem hoc possent: tantum abest, vt nos possimus, quibus vtrunq; deest, vitæ, inquam, probitas, & oratio compositionis atque concinnationis elegantiam habens. Verùm sanctissimi patris desiderium, ad id conandum nos exuscitat atque impellit, qui ex illius narrationibus fortalsè fructum aliquem & animæ adiumentum percipiemus. Qui enim vnguenta componunt, quanuis ab vnguentorum natura longè absint, tamen & ipsi odorum suauitatis participes fiunt, & alijs odorem per olfaciendi sensum impertiunt. Contra verò timor ipse sese opponens, ab hac tractatione me deterret, mihi ante oculos ponens inbecillitatem meam, quæ tanto oneri par non est: meque admonet, nè dum eum virum laudare velim, inconcinnis atque inelegantibus verbis aliquo modo illum vituperem, & ad indignationem contra meipsum excitem, sitq; mihi ea res inutilis. Quod ne mihi accideret, silentium potius deligendum esset, quod est sine timore ac periculo. Neque enim aliquem pœnitet siluisse, quemadmodum locutos esse pœnitere sæpè multos solet.

Sanctorum res gestas celebrare quidebent.

Cùm in his duabus rebus ambigerem, tanquam in trutina quadam positus, desiderium ipsum grauioris momenti visum est, timoris lancem leuiorem faciens, & orationis autorem Christum mihi adiutorem proponens, magnique eius viri, de quo dicturum sumus, in condonandis erratis facilitatem. Nam cùm adhuc in terris esset vir ille, clemens erat, sciensque delictis nostris veniam dare: quam & nunc à beata ipsius anima multo magis mihi dandam esse certò scio. Grata enim est patribus ipsis (vt quidam dixerunt) puerorum lingua, quanuis balbutiens, Deoque ipsi gratum est, quod pro viribus fit. Moneo autem illud, nè quis falsum aliquid vel fictum me scribere suspicetur. Eorum enim mos est, qui rebus fidem non adhibent, vtilitatem omnem abijcere. Nam quid ipse à mendacijs lucrifacerem, si alios quidem commendarem, meipsum verò sententiæ illi obnoxium redderem, quam contra mendaces propheta Dauidi spiritus sanctus suggestit? Non enim fabulæ sunt, quæ dicentur, vt externis hominibus videri solent. Sed hæc quidem satis. Incipiam igitur, Deum ipsum omnis principij autorem propositum habens.

Historiæ huius veritas.

Psal. 5.

Sed vndenam incipiam? An patriam, genus, & eius altricem terram prius dicam? Sed quænam erit vtilitas, orationem in his rebus occupatam habere? Ciuitas, inquit scriptura, sanctorum, est ciuitas Dei, cuius artifex & creator Deus est: patria verò, superna Hierusalem, mater Pauli, & eorum, qui cum illo fuerunt, vt ait magnus Basilius. At si quis & inferioris patriæ appellationem scire cupit, Cæsarea Bythinia illum genuit: illa in vitam hanc eum protulit, aluit, & omnibus cognoscendum tradidit: illa primæ ipsius ætatis rectè factis fruens sese oblectauit. Quod pertinet ad parentum nomina, non possum pro certo dicere, quod fuerit matris nomen: sed pater Philaretus vocabatur: cuius filius cum virtutis amator fuisset, re ipsa cum patris appellatione conuenit. Fuit etiam hic eius pater diuinæ pietatis studiosus & Deo gratus, quippe qui monasticæ vitæ instituto dignus postea factus, perfectior euasit. Ille cùm legitimam vxorem duxisset, ex ea vnicum hunc filium suscepit, & octauo die, postquam puer natus fuit, vxorem ipsam amisit. DEVS enim ille, qui eam formauerat, idem & eam recepit.

Heb. 11.

Patria S. Nicetæ.

Pater.

Educatus igitur puer fuit apud patris matrem. Cumq; parùm creuisset, ijs literis, quibus pueri solent erudiri, ediscendis parens ipse eum tradidit. Cùm autem puerulus discendi esset cupidus, & laboris valdè amans, paucis annis omnia edidit: postea verò Psalterium memoriæ mandauit. Cumque illum in Ecclesia pater rotundisset, vt Anna Samuelem, Deo ipsi eum dicauit & omninò addixit, vt æditui locum interea teneret. Quod munus ille, omnem reuerentiam & spiritualem prudentiam adhibens, ita exequabatur, vt omnes mirarentur, quanta cum virtute se gereret, & quàm composito animo esset. Quis enim hunc aliquandò vidit in ludis puerilibus versantem, vt pueris mos est, gestire, saltare, currere huc atque illuc, in terra se volutare, atque vlulare? Quis hunc prope illos, qui choreas exercent, tam viros, quàm mulierès, sedentem vidit, vel aliquo modo adhærentem, & inhonestæ illorum verba aliquandò audientem?

Adhibetur literis.

1. Reg. 1.

Quis

Quis illum symposijs eorum, qui diu in vino ebibendo immorantur, quibusq; tragœdia, tumultus, & nuge amicæ sunt, vel paululum adhaerentem adspexit: Domini enim sedens, & librū in manu habens, legebat diligenter, & ut id, quod in Evangelio est, dicam, proficiebat sapientia, ætate & prudentia: neque unquam à diuinis conuentibus aberat, sed diuinas literas cordis sensu percipiebat: modò id, quod dixit Deus ad Abraham: Exi de terra tua, de cogitatione tua, & de domo patris tui: modò illud Esaiæ propheta dictum: Exite de medio ipsorum, & segregemini, & impurum nò tēgēteritis, dicit Dominus, & ego suscipiam vos: item illud, quod diuina voce prolatus est: Qui diligit patrem vel matrem plusquam me, non est me dignus: & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus, & alio loco: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, & Si quis veniens ad me, non renunciauerit omnibus, quæ possidet, adhuc autem & animæ suæ, non potest esse meus discipulus.

Hæc cum audiret, & his similia, non in via sementē spargebat, hoc est, in ipsius mentis superficie, ita ut conculcari posset, & à volueribus cæli, hoc est, à malignis spiritibus subripi ac deuorari, neq; supra petras, hoc est, supra cor sensu carens & aridum, ita, ut æstus, id est, tentationis tempore, tanquam ea, quæ radicem non haberent, citò exarescerent, nò deniq; in medias spinas, hoc est, in huius vitæ sollicitudines fundebat seminaria, quibus sollicitudinibus suffocata mens fructum nullum ferret: sed in terram sui cordis valde bonam ac pinguem semen ipsum reponebat: quamobrem fructum reddidit Deo ipsi trigecuplum, sexagecuplū & cētuplum: trigecuplum, eò quod vitam cum virtute transegit: sexagecuplum, quoniam monasticæ vitæ exercitationem puram & innocentem seruauit: centuplum, quia pro fidei confessione multas persecutiones sustinuit: de quibus postea loquemur. Nunc autem ad ea, quæ nobis proposita sunt, redeundum est.

Cum diuina eloquia, quæ supradiximus, audiuisset, quidnam illum fecisse aut consulerit, hæc se aliquis cogitabit? Mentem atque animum ab his terrenis rebus abalienauit, & ad optimam quandam formam sese traduxit, de virtute (ut est in literis diuinis dictum) in virtutem progrediens, & ijs, quæ inferiora sunt, præferens meliora, secum cogitabat, quomodo Deum sanctè coleret. Cumq; à ratione ipsa rectè ac ritè præsidete didicisset, facile fieri posse, ut vita cælibe ac perturbationibus vacua, sensus ipsos purgare, & mente pura ad id, quod purum est, accedere posset: à mundi voluptatibus se abripere, & ad Deum adiungere studuit. Cumque patri suo, amicis, consanguineis, & qualibus, ijs denique omnibus, qui ad eum pertinebant, salutem multam dixisset: ab ea regione, quæ ipsum aluerat, statim auolauit, & ad torrentem eiusdem vrbs, in meridiei parte fluentem, ad senem quendam, Stephanum nomine, qui illic solitaria vita utebatur, se contulit, eiusq; in rebus asperis perferendis socius erat: quin immò cum ipso certabat, dum monasticæ vitæ legibus ab illo erudiebatur.

Postea verò quàm eius diligētiam & alacre studium senex ille animaduertit, auctor ei fuit, ut ad cœnobium iret, quippe quòd multum ea res expediret, præsertim iuuenibus, eò quia ijs, qui ad summum virtutis fastigium peruenire cupiunt, plus exercitatio nis imponit. Bono senis consilio magnus ille vir vsus est, eiusque preces pro viatico sumens, viam ad mare ducentem tenebat, diuina prouidentia ipsum dirigente, quæ per eum virum populum sanctiorem factum, & bonorum operum æmulatorem adeptura erat. Venit igitur ad Meditij monasteriū, quod tunc à paucissimis colebatur, & à sanctissimo patre nostro Nicephoro, qui monasterium constituerat, regebatur. Supplex autem à pastore illo petebat, ut in monasterium acciperetur. Cumque perspicacissimus pastor eum vidisset, & ex habitu ac moribus virtutum optimum eum fore coniecisset, libenter ipsum accepit, & in suo grege collocauit. Quo facto, beatus Niceta Dei præceptis obseruandis operam dabat. Cumq; omnes vitæ huius fragilis atq; caduca voluptates pro nihilo faceret, sincera, non adulterina, neque ficta terrenarum rerum abdicatione, se ipsum mundo crucifixit, & mundus ipsi crucifixus est: Quamobrem non amplius sibi ipsi viuebat, sed Christo & Præsidi, omnemque affectum corporeum illo affectu, qui ad res supernas ac cælestes pertinet, omninò extinxit.

Huius autem viri peregrinatio fuit immutabilis: nam ex quo tempore à patria euolauit, non amplius illam vidit vsq; ad eum diem, quo ad Deum profectus est. Idem omnem prauitatem & ad obediendum difficultatem, facili & ab omni curiositate ac simulatione aliena, obedientia superauit. Cogitatio autem eius assidua, & nullam intermissionem accipiens, erat mortis meditatio. Ventrem verò multis dominantem irā subiecit, ut vel res necessarias admodum parçè ipsi suppeditaret, ijs tantum vtens, quæ ad vitam

Eius obedientia.
1. Cor. 9.
Temperantia.

Item cœnobiticā.

Vitam amplectitur monasticam.

Fructus trigecuplus.
Sexagecuplus.
Centuplus.

Matth. 13.

Luc. 9.

Matth. 10.

Esa. 52.

Gen. 12.

Luc. 2.

vita vsum pertinent. Continentiam non solum à cibis abstinendo exercebat, sed ab omni terreno affectu seipsum remouendo, quemadmodum ille dixit: Qui certat, ab omnibus se abstinet. Temperantiam & castitatem ita perfectam ostendebat, vt fragile hoc corpus ad eum statum traderet, in quo esset corruptionis expers futurum, & in corpore hoc terrestri vitam incorpoream ageret, puram & angelorum institutioni similem. Non erat in eo viro furoris perturbatio, neque iracundiæ aut simultatis affectus: non odij, aut obrectationis, vel alios condènandi species: non loquacitatis, vel facetiarum, neque ociosi sermonis opinio: sed omne ipsius studium atque opus erat Diuinorum eloquiorum meditatio, & solertes ad Deum preces. Nulla in re inanis gloriæ vel superbiæ vestigium, nihil denique, quod ad humanam ostentationem pertineret, in eo viro cernebatur. *Humilitas eius eximia.* Summisionis autem excellens donum tam abundè acciperat, vt vbique omnes seipso præstantiores existimaret, omnibus se subiiciens. Itaque non solum cum ijs, qui primi erant, sed vsq; ad infimos humilitatem & obedientiam exercens, charitatem in Deum & in proximum firmam atq; immutabilem retinebat. Nulla in eo fuit humanæ assentationis species, qua vel alijs, vel sibi ipse placere studeret, aut sui amans esset. Nihil denique perperam aut simulatè agebat. Nulla in eo fuit vestis elegantiæ, ita vt ipsum corpus contempserit, neque omnino vllam eius curam habuerit: sed hoc tantum curarit, vt castum ac purum Deo ipsi corpus suum offerret. Omnia igitur morum simplicitate & corde sincero sine hæsitacione aliqua faciebat. *Obedientiæ insignis.* Quæ verò à Præsede ipso dicebantur, tanquam à Deo ipso dicta excipiens, omnem quidem curiositatem & hæsitacionem abiciens, fidem autem ac certam persuasionem habens, omnia exequabatur.

Cum igitur pastor ipse illum ita studiosum ac promptum vidisset, qui nondum quinquennium in professione monastica perfecerat, ad presbyterij ordinationem eum promoueri curauit: quam per manus magni Tharasijs affectus est, qui Constantinopolitana sedis erat Patriarcha, eamque sedem multis virtutibus adornabat. Cum igitur presbyter ordinatus fuisset, & monasterij curam illi, quantum inuito, Præsides tradidisset, sanctus ille vir onus illud sibi traditum, molestè quidem ferebat: sed qui nulla in re didicerat repugnare, neque tunc contradicere ausus est: sicq; quantum inuitus, nihilominus tam onus illud accepit. *Ordinatur presbyter. Præficitur monasterio.* Cum igitur eam curam suscepisset, omnem diligentiam adhibens, studebat gregem ipsum copiosius efficere. Idque factum est. Eius enim fama in omnes partes peruagante, plurimi ad eum veniebant, & terrenis rebus renunciabant. Itaque paucis annis factum est, vt fratrum societas ad centesimum numerum peruenerit: quos ille, adiuuante Christi gratia, vt peritus aliquis gubernator, ad salutis portum dirigebat, pro ipsis, vt probatissimus pastor, assidue vigilans.

Factum autem fuit, vt qualis erat vita & virtute sanctissimus pater noster Niceta, talem vniuersarum rerum Dominus Deus hominem illi miserit, qui secundas monasterij partes teneret: Athanasium, inquam, illum venerandum & admirabilem virum, cuius virtus non ea fuit, vt obiter illam narrare possimus: cuius etiam in Deum charitatem, quam ostendit, cum primum mundo renunciauit, opinor etiam angelos ipsos fuisse admiratos. Erat ille patri suo charissimus, & literas apud ipsum summè doctus: qui & publicorum libellorum scriba creatus, magistratu, qui Logotheseion dicitur, præfectus fuit: vnde non vulgares mundi huius honores eius pater per filium ad se veteros sperabat. Cum verò iuuenis ille omnia hæc contempisset, & vni rei esset intentus, vt cœnobij habitu se indueret, idq; festinans perfecisset, eius pater, cum hoc audiisset, vi ad se illum traxit, & indumentis quibus ex cœnobio vestitus fuerat, proiectis, preciosis vestibus illum, quantum inuitum, induit. *Athanasius monachus insignis.* At iuuenis ipse patrem sic affatus est: Putasne, o pater, sericis istis vestibus me à proposito consilio impeditum iri? Totum mundum contempsi. Quid enim proderit homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat? At pater illi in domo conclusit, existimans ita fieri posse, vt à bono proposito ipsum auerteret. Cum autem iuuenis ipse opportunitatem inuenisset, serica illa indumenta in quatuor partes laceravit. *Luc. 9.* Quod cum vidisset pater, alijs sericis ipsum induit. Ille verò & eas similiter laceravit. Iratus igitur ea re pater, ita crudeliter filium verberauit, vt eius terga intolerabilius illis plagis cõtabuercint, & medicorum manu atq; cura indiguerint. *Athanasius à patre dire flagellatur, sed permanet in proposito.* Postea verò quàm ille iuuenis patrem certiore fecit, nullo modo fieri posse, vt eius sententia mutaretur, quantum membratim illum diffecaret, pater ipse ea re compunctus & lachrymis perfusus, filium sic allocutus est: Vade fili, & perface iter illud bonum, quod elegisti, & Christus ipse tibi opem ferat, teque ab omnibus laqueis diaboli eripiat.

Ita

Ita igitur iuuenis ille venit ad monasterium, quod supra diximus, exercitationis certamina efficaciter illic suscepturus. Tāram verò humilitatem exercuit, vt nihil secum attulerit ex ijs rebus, quæ in hoc mundo spectabiles sunt. Plerique nostis eum virum, quem dico, & quem vos experti estis: scitis vilissimis vestibus indui solitum, immò neminem abiectiore veste vsum fuisse, quanuis ex parentibus valde terrena hac nobilitate insignibus, ortus fuisset. Hic, vt supradictum est, à sanctis patribus nostris in monasterium receptus fuit, & ab inscelyto Nicephoro secundæ partes post patrē Nicetam illi concessæ fuerunt. Erant igitur ambo illi vna quædam anima & mens in diuersis corporibus, tranquillo statu omnia disponentes: & ipsi quidem à sancto Nicephoro regebantur, sed iisdem omnem fratrum societatem gubernabant, ita vt partim ipsi regerēt, partim verò regerentur, mutua inter se & Præsidis charitate copulati. Neque vnquam inter ipsos offensio aliqua, vel dissidium exortum fuit, sed erant veri pastores, & animæ morbos, vt probati quidam medici, sanabant, curantes gregem omni studio ac scientia. Alter secabat: erat enim ad secandum idoneus: alter mitibus quibusdam verbis leniens, sectionem ipsam curabat: erat enim mitis. Alter in ijs, quæ ad curam corpoream pertinebant, occupatus erat: alter in ijs, quæ ad spiritum attinent, versabatur. Vterque autem vtrique rei studebat.

Niceta & Athanasij in gubernando monasterio prudentia, &c.

Ioan. 15.

Totū psalteriū dicitur quotidie.

Missæ sacrificium.

Niceta ad fratres exhortatio egregia.

psal. 6.

Itaque, vt peritissimi quidam medici, omnem, vt diximus, diligentiam adhibentes, oues Christi rationales pascebant. Duritiam atque acerbiteriam ex increpatione & ignominia proficiscentem lenientes, segniticmque & languorem, vel tentatione aliqua, vel mororis ardore illatum, orationis comitate, & discretionis atque commiserationi medicina erigentes, tanquam è somno fratres exuscitabant. Quod verò in eis ceciderat & confractum erat, futuri iudicij timore illud colligantes curabant. Tristes & segnes, & ipsa incuria dissolutiores ac lentos factos, laboriosa doctrinæ stimulis erigebant. Eos verò, qui celeriter gradiebantur, & alios anteuertebant, maximè atque attentissimè obseruabant, ne illis ambitionis opinio, tanquam fera quædam irrepens, insidias faceret. Denique (vt summatim dicam) omnem gregem omni studio ac diligentia custodiebant, vigilantes pro illo, & feras, quæ non oculis corporeis, sed animo compræhenduntur, ab ouium rapina profugantes, non vt mercenarij, sed vt optimi pastores Christi pastorum principis. Ita verò omnium fratrum societatem edocuerunt, & mutua charitate atque concordia deuinxerunt, vt verè de ipsis illud dici posset: In hoc cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si charitatem habueritis adinuicem. Tunc quanuis hæc fecissent, ab omni tamen audacia procùl aberant. Nugarum verò & facietiarum nomen quidem in illis viris audiebatur: sed in diuinorum eloquiorum meditatione vitam degentes, ita ministerium sibi commissum singuli exequabantur, totumque Psalterium quotidie pronuntiabant: quo expleto, ad eorundem psalmodiarum vicissim canendorum ordinem se parabant: ita vt nunquam omnino à Dei gloria celebranda ipsi vacarent. Ac si cuiusquam vitio factum esset, vt ociosus sermo ir-reperet, continuò alius quispiam admonitione sua eius sermonis continuationem abrumpebat. Erant & fratres aliqui clam dispositi, qui vniuscuiusque dicta & facta patribus nunciabant, vt ea re fieret, ne quis, absentibus ijs, qui præsidebant, ociosum aliquod verbum proferre auderet, idque vitarent omnes, dum exprobrationes dictorum ac factorum aufugerent.

Illo autem tempore, quo Diuinarum rerum mysteria perficiebantur, stabat magnus pater noster Niceta ante sanctam & sacratam mensam, vt sancto Dei throno assistens, sacrificium & Diuina mysteria obeundo. Sanctus verò Athanasius assistebat, cogitatione & mente tota intentus, ministerij flabellum tenens: erat enim diaconus, qui & presbyter postea fuit: stabat inquam, metuens ac tremens, suasque genas ac pectus lachrymis madefaciens. Sicque totum sanctum illud ac Diuinum ministerium complebant. Cum verò ita purè atque innocenter sacra facerent, sancta, purissima atque immortalia mysteria impartientes alijs, vniuersum populum sanctum efficiebant, eumque in pace multa dimittebant.

Ad hæc sanctissimus pater noster ad Domini Dei templum crebrò fratres congregans, docebat, admonebat, & ita hortabatur: Fratres, quos Dei gratia coniunxit, quam obrem congregati sumus, assidue cogitemus, & quandiu tempus habemus, solertes sumus & certemus, neque segnitie nos ipsos lentos fieri patiamur. Quandiu mercandi tempus nobis est, animæ nostræ lucrum abundè nobis comparemus. Cum enim mercatus amplius non erit, tunc nemo poterit negociari. Non est, inquit, in morte qui memor sit

tui: non est in inferno confessio. Consideremus quales pœnæ illos maneant, qui multa peccata commisere, neque pœnitentiam egerint. In hoc mundo iudex ipse misericors est: in illo autem altero non item. Hic miseretur, illic punit. Hic septuagies septies peccata dimittit, illic in exteriores tenebras immittit. Quamobrem hic laboremus, & studiosè contendamus, nè ignavia ipsa dissolutos nos faciat. Curramus feruenti & celeri gradu, (cursu enim opus est, & illo quidem vehementi) vt perueniamus ad perfectionis mensuram. Sobrij simus ac vigilemus, quoniam qua hora non putamus, Dominus noster veniet. Contemnamus mundum, & ea quæ sunt in mundo. Carnem & eius superbiam execremur: hæc enim omnia inimicitias inter nos & Deum pariunt. Fugiamus carnis voluptates, auersemur eius libidinem. Sint nobis delicia ipsæ inuisæ, nè & ipsi delicia simus inimicis nostris. Amplexemur continentiam, per quam anima nostra pura efficitur. Aduersariorum inuasiones repellamus, & animi summisionem possidere studeamus, quæ ad celos nos prouehat. Confessionem teneamus, compendiosam illam salutis viam. Obedientiam ediscamus, vitæ impatibilis conciliatricem. Angustias in nos venientes patienter excipiamus, vt nostra, non vt aliena quædam existimantes. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, vt ait Apostolus. Studeamus ingredi in illam vnicam fidei copulam, neque huius mundi facultates futuris illis bonis antepoanamus. Nihil eorum, quæ corrupta & caduca sunt, admiremur: neque rebus stabilibus id præferamus, quod stabile non est. Supernas res inquiramus: illas autem supernas esse arbitremur ac sentiamus, vbi Christus est. Turpitude & sermo de rebus stultis absit à nobis: hæc enim odit spiritus sanctus, quoniam & de verbo omni otioso rationem reddemus in die iudicij. Mortificamus membra nostra, quæ sunt in terra, & studeamus illa offerre hostiæ sanctam & Deo placentem. De nulla alia re, nisi de animæ nostræ salute, solliciti simus. Accipiamus armaturam spiritus, vt possimus stare aduersus insultationes diaboli: cum his enim inimicis nobis colluctatio est, qui corporeis oculis non cernuntur: non aduersus sanguinem & carnem tantum pugnamus. Serniamus in timore illi, qui nos elegit. Agamus gratias ei, qui nos vocauit in vitam sempiternam. Ipsius mandata obseruemus: angusta est enim via & aspera, quæ ducit ad vitam: per illam autem viam ambulare studeamus, quam maximè possumus. In oratione & precibus fortiter persistamus. Deponamus veterem hominem cum suis actibus & libidinibus, vt induamur nouo, qui creatus est secundum Deum in sanctitate & iustitia. Subijciamur nobis vicissim in timore Dei. Castitatem & temperantiam, ac mentis sinceritatem possideamus, vt angelorum conubernaless efficiamur. Tunc (inquit Dominus) fulgebunt Sancti, vt sol. Quale igitur erit nostrum dedecus, illos quidem vt solem effulgentes videre, qui lucis opera fecerunt, nos verò ipsos obscuratos & tenebris inuolutos, quippe qui noctis opera effecerimus? Satis quidem ad pœnam, vel dedecus hoc futurum est. Quamobrem precor, inquit, vos, vt operum, quibus sancti viri studuerunt, imitatores esse contendamus, vt vnà cum ipsis in illa requie esse possimus, vnde aufugit dolor, tristitia & gemitus. Charitatem igitur in omnes habeamus, pacemque ac sanctitatem amplectamur, sine quibus nemo videbit Dominum: omnem verò sollicitudinem nostram in Deum conijciamus, quoniam ipsi curæ nos sumus.

Hæc igitur & his plura tum ex Diuinis literis, tum à seipso cum beatus ille vir nos edocuisset, & hortatus esset, cum pace omnes dimittens: Abite, inquit, fratres, Deus bonus est. itaque dabit nobis sermonem sapietia ad os nostrum aperiendum, quo vobis ipsi ea, quæ expediunt, & aliàs commemorare, & nos ipsos ad Dei præcepta obseruanda excitare possimus. Hæc patris documenta apud omnes quidem ad animæ utilitatem spectantia dicebantur: quæ verò priuatim singulis idem pater dicebat, in sanctam suam cellam vnumquemque vocans, illa quidem neque numerari, neque narrari possunt. Sapè enim totam noctem infomnem transigebat, admonens singulos fratres de rebus salutaribus, omnes misericordia prosequens, omnes curans, omnibus commiserationem impartiens, omnibus omnia factus, sicut beatus Paulus ait, vt omnes lucrificeret. Quis enim ab aliquo dæmone, humanæ carnis insidiatore, impugnatus vnquam fuit, & huic patri cum fide & cordis contritione id aperuit, ac non statim à tali dæmone liberatus est? Quis à mœrore ac segnitie, atque anxietate, quæ mentem ipsam obscurant, vexatus fuit, & hunc adijt, ac non statim ad tranquillitatem, solertiam & fortitudinem exuscitatus est? Quis ab alio quouis affectu perturbatus, & eam perturbationem huic confessus, non statim ab ægritudine ipsa curatus est? Erat eius corpusculum

Ieiunij &
vigilij se
affligit.

Matth. 5.

sculum vigilijs ac ieiunij ita liquefactum, vt propter summam imbecillitatem vix lo-
qui posset. Quis ita continentiam amplexus est, vt pater noster Niceta, qui vel res ne-
cessarias, panem dico & aquam, parcè sumebat? De vino autem & reliquis delicatis ci-
bis, superuacaneum est aliquid dicere. Quis ita castum atque purum corpus, vt hic, ha-
buit? Quis mansuetudinem & humilitatem, vt hic, perfectam exercuit? Quis perspicax,
aut misericors, vt hic, fuit? quippe qui omnes beatitudines illas à Domino propositas,
manifestè complexus est, cum & pauper spiritu fuerit propter regnum cælorum, & lu-
gendo vnà cum his laborarit, qui ex vtraque parte laborant, vt Paracleti consolationē
assequantur. Idem mansuetus & humilis fuit præter cæteros, vt terræ illius, quæ à man-
suetis possidebitur, hæreditatem acciperet. Idem esuriit & sitiuit iustitiam, neque vn-
quam eius rei satietate affectus fuit. Ità verò misericors & pauperum amator extitit, vt
neque illi satis essent ea, quæ possideret: tanta hilaritate facultates impartiebat. Fuit
mundus corde, quo & Deum vidit, & cum eo versatus est: pacificus, & ab omni alter-
catione alienus, vt Dei filius vocari posset. Passus est & persecutionem propter iusti-
am: exprobrationemque & verba pessima ab alienæ sectæ hominibus mentientibus
audiuit propter Christum. Quamobrè & exultans, copiosam pro his rebus merce-
dem in cælis recepit.

1. Reg. 2.

Precibus &
signo crucis
sanat. mutū.

Ieiunio, ora-
tione, & san-
cti olei vn-
ctio amē-
tē restituit.

Diabolus
nititur quē-
dam abster-
gere à mo-
nachismo.

Cum his rebus Niceta pater excelleret, & Spiritum sanctum in se habitantem habere-
ret, diuinis muneribus dignus fuit effectus, & eijciendi prauos atque impuros spiritus
facultatem à Deo ipse accepit, idque meritò: Glorificantes enim me, inquit Dominus,
& ipse glorificabo: & quæ deinceps sequuntur. Id verò, quod dicturus sum, ipse quidē
non vidi, sed quidam è numero fratrum, postquam pater sanctissimus diem obiit, illud
mihi narrauit. Aiebat enim, quòd cum monasterij ianitor nescio qua in re occupatus
esset, eius rei ministerium pastor ipse illi supplendum commisit. Quod munus cum ob-
iret, venit vir quidam ex eorum numero, qui versabantur in illa regione, ad monasterij
vestibulum cum adolescentulo quodam, qui mutus ab ortu ipso fuerat. Vir autem ille
fide impulsus eum fratrem precabatur, vt puerum sumeret, & ad magnū Nicetam du-
ceret, qui pro ipso Deū precaretur. Cumque patri hoc ille significasset, sedato animo
pater ipse eum reprehendit ac remisit. Sed cum ille persisteret, dicens eum virum fide
ductum id petere, iussit puerum ad se duci. Quo factò, Niceta puerum accepit, & pro
ipso Deum precatus, Crucis signo illum signauit, & adiuuante Christi gratia, puerum,
qui nondum locutus fuerat, benè loquentem ad patrem remisit. Qua re eius pater ad-
miratione affectus, cum multas gratias Deo, viroque sancto egisset, cum puero ipso hi-
laris domum suam redijt. Quæ verò ipse cognoui, illa nequaquam silebo.

Erat frater quidam in monasterio ex eorū numero, qui simpliciores sunt, & malitia
omnino vacui, qui à patribus propter laudabilem suam innocentiam ac simplicitatem
valdè diligebatur. Huic cum malorum origo diabolus inuideret, pessimis suis artibus
usus, ad amentiam atque insaniam eum hominē impulit. Id beatus Niceta molestè fe-
rebat, cum fratrem sic affectum ac talia patientem videret. Deinde nos hortatus est, vt
ad vesperam vsque ieiunarem. Cumque sancta fratrum congregatio in vnū conue-
nisset, post perfectum diuinum ministerium, accepit vir sanctus fratrem illum, & super
eum precatus est: cumque oleo sancto & vnguentis ipsum vnxisset, rursus in priorem
statum restituit, cum prudentem & mentis compotem, adiuuante Christi gratia, eum
reddidisset. Ex illo igitur tēpore frater permansit incolumis, per sanctas preces sancti
patris nostri impurorum spirituum machinatione ab ipso propulsata, neque amplius
qualecunque damnum in ipsum inferente.

Alius quidam ex ijs, qui nupèr ad eum venerant, impuro spiritu laborabat: qui spi-
ritus occultè illū vexabat, seipsum non aperiens. subterfugebat enim dæmon ille, san-
cti hominis præsentiam metuens. Itaque illum latè studebat. Cum verò tempus venis-
set, quo adolescens ille sanctū monastica vitæ habitū accipere deberet, sub magni Ni-
cetæ catechismo, & sanctarū ipsius manū impositione, idque dolosus diabolus sen-
sisset, cepit fratrem postera nocte perturbare, & visa quædā ipsi obijcere, quibus terrorē
ac fluctuationē in eius mentē conijciebat. Cum igitur frater ille seipsum à diabolo ve-
xari, & potentia illius se opprimi animaduertisset, media nocte surrexit, vt ad sanctum
virum confugeret: cumque prope cellam venisset, in qua magnus Niceta dormiebat,
vidit serpentē quendam valdè magnū, qui ante portam illius cellæ serpebat, & ingres-
sum illi omnino præcludebat. Dæmon enim ipse in eam figuram se verterat, vt eius
mos est, quò iuuenem perterrefaceret, nè ad eum virum introiret, qui ab eo ipsum ex-
pullurus

pulsurus erat. At frater ille sancti viri auxilio fretus, & dæmonem contemnens, in cellam magni patris insiliit, & impuri dæmonis insidias ipsi aperuit. Tunc sanctus vir cum Cruce signauit, & pro ipso Deum precatus, illum admonuit atque hortatus est, nè talem dæmonem metueret, iussitque in cubiculum, in quo dormiebat, reuerti. At insidiator ipse per paucos dies seipsum subtraxit. Cùm autem non ferret sancti viri gratiam, & ab eo in se illatum ardorem, cœpit rursus fratrem perturbare, intolerabiles quosdam cordis dolores immittens. Postremò illum collidens, mutum atque immobilem reddidit: cuius viscera ita æstuabant ac dilacerabantur, vt illa diripi nos existimaremus. Cùm igitur sanctus Niceta venisset, pro illo Deum precatus, signo salutis Crucis eum signauit, & eadem illa hora opprimentem dæmonem ab ipso eiecit, & fratrem sanum erexit. Itaque ex illa hora frater incolumis permansit, nunquam amplius à tali dæmonis expellit.

Alius quispiam & ipse de ijs, qui paulò antè venerant, habebat immundum spiritum, similiter & eum ipsum latentem. Cùm igitur frater ille aliquot dies in monasterio mansisset, cœpit à dæmone agitari & vehementer vexari. Cùm autem sanctus Niceta illuc venisset, pro fratre ipso Deum precatus fuit: cumque dæmonem ab eo expulisset, adiuuante Christi gratia, sanum illum reddidit. Dicebat autem vir ille, postquam curatus fuit, à se visum illum diuinum hominem virgam tenentem, & Aethiopem quendam deformem ab eo eicientem. Hic cùm insipienter se gessisset, & Dei gratiam reiecesset, antequàm tonsus fuisset, clam discesserat à monasterio, cùm interea nos ipsi nesciremus, quid illi euenturum esset. Has & alias plurimas & diuersas agrotationes eorum, qui febrili, aut ex capite, & alijs morbis laborabant, ea gratia, qua donatus à Deo fuerat, beatus Niceta curauit.

Quàm verò in animi ægreditudinibus curandis egregius medicus idem pater noster Niceta extiterit, nemo est qui nesciat. Etenim ex ipso motu atque habitu eos cognoscebat, qui cogitationibus vel affectibus premerentur. Ac si cui accidisset, vt in aliquod erratum incideret, (Angelorum enim est nunquam cadere) illum etiam ex tristitia & vultus mutatione cognoscebat, cumque ad propriam cellam seorsum ductum, diuina sua doctrina atque consolatione eò adducebat, vt omnes res suas aperiret. Quæ si valde contritum & humiliatum vidisset, non ita, vt par erat, sed mediocriter reprehendebat, confirmans in ipsum charitatem, nè abundantiore tristitia eiusmodi homo absorberetur, hæc etiam in re beatum Paulum imitatus, à quo in hominem illum Corinthiũ, qui contra legem fecerat, idem factum scimus.

Hæc sunt diuini patris nostri egregia facta: hæc beati viri fortia opera: hæc venerandi hominis & generosi militis certamina, & victorica præmia. Quis eius doctrina, aut suavissimo ipsius sermone satiatus vnquam fuit? Omnibus erat mitis, omnibus amabilis, omnibus iucundus & hilaris, comis & ad audiendum facilis, misericors, facilis ad communicandum, totus charitate plenus, totus dijudicandi arte, totus humilitate refertus, totus mansuetudine & omnibus virtutibus syncerè abundans. Tota denique ipsius vita & contemplatio, omnibus fuit ædificationis & vtilitatis materies. Itaque ad virtutum omnium verticem, ad ipsarum, inquam, perturbationum vacuitatem peruénit, cum omnes suos sensus purgasset. Quamobrè totus illustris ac splendidus factus est, totus suavis & ad spectu & moribus, totus venustus ac decorus, ab æterna Trinitate semper illustratus.

Magnus verò Athanasius, fidelis & prudens dispensator, qui cœnobij res multis annis benè administravit, qui que multos labores cum patre Niceta passus est, corundem certaminum socius atque confors, cum multa præclare in cœnobio fecisset, in morbum incidit, quo & consumptus est. Quem cum extremum spiritum agentem nos circumdedissemus, cumque peccati fuisset, vt apud Deum ipsum, à quo assumebatur, nostri esset memor, hunc sermonem postremum habuit: Si ego fidutiam apud Deum inuenero, & quod cupio assecutus fuero, omninò ipsi scietis. Cùm igitur honesto quodam modo sanctos pedes extendisset, in Dei manus vigesimosexto mensis Octobris die spiritum tradidit. Quamobrè cum eius exequias curauissemus, in proprio quodam monumento, vt mos est, ipsum condidimus. Non enim nostris patribus, vt alijs monasterijs, mos est in vnum monumentum omnes mortuos reponere, sed vnicuique aptum locum seruantes, illic proprium monumentum effodiunt, & illud terra obruunt, seruantes id, quod ita dictum est: Terra es, & in terram reuertèris. Illic igitur & beati patris reliquias reposuimus. At nè eius sancti viri monumentum obscurum esset, sed

manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, ut supra monumētum ex honorato illo sancti viri pectore arbor cupressus nasceretur. Quāobrēm multū fide ipsa impulsū, illuc euntes, arborem illam amplectantur, & frondes ex ea decerpentes, ad sanitatem afferendam adhibere solent.

Cū verò pater noster Niceta Athanasij obitu non mediocriter tristis esset, & eius separationem agrè ferret, vtriusque officij onus ipse suscipiens, vigilabat, & ut fratribus prouideret, omnem laborē adhibebat. Non multò autē postea, & communis noster pater Nicephorus, qui monasterium diuina ope adiutus constituit, & omnia sua bona Deo consecrauit, ille, inquam, apud Deum & homines honoratus, & omnibus charus propter mentis sue modestiam, & ipse mortem obiit quarto die mensis Maij. Noster verò pater Niceta, ut legitimus ipsius discipulus, eius memoriā splendidam ac celebrem quotannis agi debere scripto tradidit. Tunc omnis fratrum societas illū precabatur, ut principatūs ordinationem simul atque appellationē acciperet. Noluerat enim eam accipere, quoad beatus Nicephorus superstes fuit. Ille verò dolebat, idque admodum moleste ferens, omnes precabatur, ut ipsi eum dimitterent, neque cogent talem appellationem suscipere, dicens: Assumite alium quemcumque vultis, qui principatūs nomen habeat, & ego cum Deo ipso, quemadmodum antea faciebam, gregis curam ha-

bebo: tātūm vos precor, nē hac in re mihi vim afferatis. Postea verò quā illi diximus, fieri nōn posse, ut hoc ei concederemus, quoniam cū & superstite communi illo nostro patre, secundū Deum ipse noster dux fuisset & magister, multo magis post ipsius migrationem eum deceret onus ipsum re & nomine suscipere: Graue, inquit ille, mihi est, quod vos, fratres, vim afferentes, mihi imponitis: fiat tamen Dei volūtas. O immensam sanctissimi patris humilitatē. Quod enim quidam multis largitionibus ambire solent, & seditione ac bellis sibi comparant, id propter summam humilitatem viro illi oblatum fuit. Multū igitur & nos, & amici, atque alij quidā patres ipsum precantes, vi adduximus, ut eius praefectura ordinationem & appellationem, sicut supra diximus, acciperet. Hanc autem accepit per impositionem manuum sancti Nicephori, qui tunc erat Constantinopolitanae sedis Patriarcha.

Cū verò nos Byzantij essemus, cœperunt rumores quidā spargi de impijs & Deo inuisis contra venerandas imagines dogmatibus. Malorum enim origo diabolus vltra modum se efferens, & aduersus Deum arroganter se gerens, qui dixit: Ponam sedem meam in nubibus, & ero similis altissimo: quāobrēm & deiectus fuit, & inde vsque à principio humano generi insidiatus, primū se in paradysum contulit, & primū formatum hominem eo ipso circūuenit ac decepit, quod illum Deū fore diceret. Itaque fecit, ut Dei praecipuum violaret, & à paradiso exterminaretur. Postea humano genere amplificato, idolorum superstitionibus illud oppressit, hominibusque ipsis persuasit, ut res creatas, derelicto eo, qui illas creauit, venerarentur. Cū verò ab eiusmodi superstitione, tum à diuino Verbo, quod humana carne se induit, tum à sanctis Apostolis ac Martyribus, & alijs diuinis & sacratis Patribus, Christi discipulorum successoribus, homines liberati fuissent, & idolorū superstitio delata esset, neque sic dolosus ille diabolus ab insidijs destitit: sed rursus diuersas quasdam haereses excogitauit, & per illas ipsas in terris graues dissensiones & intolerabilia scandala latè diffeminauit. Quibus etiam ipsis homines liberati sunt per sanctas synodos, & patres sanctos, qui constanter haeresibus resisterunt, easque oppugnauerunt, singulas singulis aetatibus, quibus vnaquaque haeresis exorta fuit.

Quidnam tunc diabolus ipse fecit? Num quieuit, vel cessauit? Minimè, inquam, ille, sed rursus aliam haeresim excogitauit, extremam, ac primam, quae omnes alias praeritas summam comprehendit, ac ferè Saluatoris nostri Iesu Christi dispensationem euertit. Nam si honor imaginis ad exemplar ipsum pertransit, ut ait Magnus Basilus, omninò & è contrario, imagine ipsa contempta, necessè est & exemplar ipsum vnà contemni. Cū verò imago ipsa honoratur, similiter & exēplar ipsum honoratur necessè est. Dicam apertius, exemplo quodam apposito, quod sensu percipitur: Fac esse imaginem aliquā regalem aliquo in loco impressam (olim enim regibus mos fuit hoc facere) deinde duos aliquos homines praetereuntes regalem imaginem vidisse, illorumque alterum, eò quod in regem ipsum optime affectus est, ad imaginem ipsam currisse, eamque amplectatum fuisse: alterum verò, illi homini succensentem, qui hoc fecerit, in eam expulisse, & lutum ipsum vtraque manu tollentē, illam ipsam imaginem corrupisse ac deleuisse. Velim dicas, si Rex vtriusque factum cognouerit, vtrinam illorum

Agrè in se recipit Ab-batis vel praefecti nomen.

Iconoclastarum haeresis. Efa. 14.

Impietas Iconomachorum.

rum hominum succensebit, aut vtrum charum habebit? Nonne priorem illum honoribus & stipendijs prosequetur, posteriorem verò puniet? Quod si terreni Regis imaginem aliquis evertens, id impunè non faciet, qui filij Dei hominis facti pro nobis, & in omnibus rebus, excepto peccato, nobis similis, imaginem contempserit, quam pœnam non habebit? Apagè, nè sis homo ita stolidus, sed reuerere imaginem Christi, si *Nota hæretice.* Christum desideras. Quod si exemplum non veneraris, manifestè significas, neque exemplar ipsum à te honorari.

Sed agrestes quidam, dicet aliquis, imagines ipsas Dei loco habēt, & ob eam causam à quibusdam audiui, cum temerè dicerent, non decere Christi imaginem effingi. O inscitiam hominum. Ità enim eorum causà, qui oculis sunt hebetioribus, & solem ipsum tibi, quicumque es, qui hæc dicis, liceret obscurare. Sed audi nostræ mentis sententiam de adorationum differentia. Scimus enim, ratione ità dictante, alium quidem cultum secundùm adorationem esse, quem primæ & diuinæ illi naturæ adhibere docti fuimus: alium verò secundùm habitum quandam & anagogicè, vt & magnus Dionysius ait, quem secundùm proportionem nobis congruentem cum ipsa eorum signorum, quæ sensu comprehenduntur, varietate multiplicari videmus: quibus signis sacro quodam modo ad Diuinitatem, quæ mente comprehenditur, pro nostræ conditionis moderatione prouehimur. Itaque Deum ipsum & diuinam virtutem cælestes quidem mentes, vt ad intelligendum idoneæ, sicut ipsis fas est, comprehendunt: nos verò corporeis & sensu comprehensis imaginibus ad diuinas res contemplandas, ità vt possumus, perducimur. Quod si mente ità excæcatus es, & ad ea, quæ dicuntur, hallucinaris, neque te corrigi permittis, sed in errore persistis, in illo ipso tempore, quo è vita excedes, frustra te id secutum fuisse pœnitebit.

Argumenta
contra ima-
gines, & eo-
rum dilutio-
nes.)

Alij verò vt minoris momenti hæresim hanc habent, & pro nihilo ducunt, ob idque facile capiuntur, & in eam deueniunt. Quidam neque hæresim hanc esse cogitant, sed contentionem quandam. Ego verò valde grauem hæresim illam existimo. Opinor autem & vnumquemque eorum, qui rectè sentiunt, talem eam existimare, quippe quæ Christi dispensationi infensa est. Cogita verò & illud, quod aliæ quidem hæreses ab episcopis, & illis inferioribus presbyteris, initium habuerunt: hæc autem ab ipsis Imperatoribus ortū habuit. Scitis vos, quantū inter presbyteros & Imperatores intersit. Et illa quidem ab ijs conflata, qui noua & falsà dogmata construere, vetera verò & probata contemnere voluerunt, paulatim vim adeptæ sunt: hæc à regali potentia illata est. Leo enim, cognomento Isauricus, cum in Theodosium iuniorem tyrannidem exercuisset, Romanorum imperium arripuit: quo superbè admodum elatus, non dedit gloriam Deo, (per ipsum enim Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam, vt ait Salomon in Prouerbij) sed extulit in altum cornu suum, & locutus est aduersus Deū iniquitatem, & posuit in cælum os suum, & lingua eius transiit in terra: cœpitque historiam inde vique à sanctis Apostolis Ecclesijs traditam delere, dicens, non oportere Christum de-
pingeri, neque in imagine illum adorari.

Hæresis Ico-
noclastarū
origo.

Prouer. 8.

Cum hæc fierent, magnus ille Pontifex de throno suo migravit, & veneranda illa hirundo è nido suo euolauit, quæ Ecclesiæ ver pulchris concentibus ornans, dies festos Domini decorauit. In eius autem locum inductus fuit deformis quidam coruus, hians & obscura quædam crocicans, procumbente ipsa Ecclesia, & mœsto quodam modo ingemiscente, quæ tam magno & diuino Pontifice priuata fuerat. Erat perturbatio nõ parua in orbis terrarum ecclesijs, malo ipso, tanquam peste quadam, quocumque percurrente, impietatis potentia corroborato. Post hæc successit Leonis imperio simul atque impietati Constantinus filius, male radice malum germen, pestilentis feræ progenies, draco, animarumque corruptor, atque ex crudelissimo leone pardus natus est, varium habens ingenium, qui patrem ipsum multis partibus malitia superauit. Non enim sola imaginum iniuria contentus fuit, verum etiam sanctos martyres, quantum in ipso fuit, honore priuauit, cum præceperit non esse illos sanctos appellandos, sed simpliciter nominari apostolos. Quadraginta martyres, Theodorum, Georgium, & alios similiter. Illorum autem reliquias omninò contempsit, ac pro nihilo duxit. Atque, vt summam dicā, habitu erat Christianus, mente ipsa Iudæus. Quam enim Christus sibi in domicilium delegit, gloriosissimam, inquam, suam matrem, omnibus alijs rebus creatis superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis suæ præstantiam prope Deū versatur: huius, inquam, venerandum nomen multis modis ab Ecclesia expellere studuit: eius verò intercessionem, per quas mū-

Constanti-
nus Copro-
nymus habi-
tu Christia-
nus, animo
Iudæus.

Blasphemia
eius in ma-
trem Dei.

duſ ipſe conſiſtit, illas ne nominare quidē voluit, cū diceret, nemini eā poſſe opitulari.

Conabatur autem, quod dicebat, hoc exemplo confirmare. Cū enim aliquandō marſupium, aureis nummis plenum, in manū ſumpſiſſet, & ijs, qui cum ipſo verſabantur, illud oſtendiſſet, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marſupium hoc valet? Multi, inquit illi. Cū verò aurum eieciſſet, rursus quæſiuit, quantinam marſupium eſſet. Cumque illi reſpondiſſent, nihili valere: Itā, inquit miſer ille, & Deiparēs Maria (neque enim ſanctam eam nominare dignabatur indignus ille) quo tempore Chriſtum in ſe habebat, valdè honorata illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differt à reliquis. O blaſphemiam, ô ſuperbiam, ô immenſam Dei tolerantiam, ô ſummam patientiam. Quomodò ipſius lingua non obmutuit, quæ aduerſus Chriſti matrem tam ſuperbè iniquitatem locuta fuit? Quidnam à blaſphemis Iudæis nouus hic Phariſæus, & Deo inuiſus differebat? Noſtros verò monachos indignos exiſtimabat, de quibus cogitaret: quinimmodò abiectos & nulla memoria dignos vocabat ille, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicumque autē prauo ipſius conſilio parere noluerunt, partim exilio cōdemnati ſunt, partim in carceribus mortui: alij gladio interfecti, alij veſtibibus contuſi: qui ſic diſcerpebantur, vt eorum viſcera in plateis diſſiparentur. Teſtatur id Stephanus, nouus Chriſti martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit ſocius. Ad hæc aliqui ſunt in altū mare proiecti. Alij, vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occaſionem auferrent, fugiebant, & in montibus ac ſpeluncis verſantes, in fame & ſiti, frigore & nuditate afflicti, anguſtias multas tolerabant. Alij cruciatus extimeſcentes, neque ſuæ carnis infirmitate conſiſi, in alienam regionem migrarunt, & illic, quod ad conſcientiam & propoſitum pertinet, martyrium compleuerunt. Alij tormentorū metui ſuccumbebant. Alij aſſentationibus capiebantur. Quidam humanam magis, quàm diuinam gloriam appetentes, ſe ſubiiciebant. Alij corporeis voluptatibus addiſti, ſuas etiam vxores circuducere non erubeſcebant. Itaque animarum ſalutis domicilia (proh ſcelus) facta ſunt adulterij & inceſtorum diuerſoria. Totum autē eius viri, quem diximus, propoſitum & ſtudium erat omninò in ea re occupatū, vt ordinem monaſticum deleret: idque ex eo tempore, quo regnare cœpit, propoſitum habebat. Tantoperè verò ſordium & impuriſſimæ cuiuſque rei odore malo delectabatur, vt & animalium brutorum ſtercoribus ſe illiniret, & eos, qui cum illo erant, idem facere iuberet: quos amabat, ob idque benignè accipiebat, quod rebus malè olentibus ſemper delectarentur.

Sed tempus nō eſt, nefaria illius facta omnia deplorare, cū & multa ſint, & admodum profana. De eodem & illud fertur, quod cū infans eſſet, & baptiſmate lauaretur, piſcinā ipſam ſœdauerit, itā vt ſanctus Epiſcopus Germanus dixerit, turpem & graueolentem odorem ab illo puero Eccleſiæ immiſcendum. Id quod re ipſa factum eſt. Imprudens & illud vobis dicere cū alijs omnibus oblitus ſum. Ego ipſe legi tredecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus nulla de ſanctorū interceſſione mentio facta erat. Cū igitur & hic miſerā animam efflauiſſet, Leo eius filius quinquennio Imperiū tenuit: qui cū non eſſet itā improbus vt pater, nihil tale commiſit, immò verò Eccleſiæ res paululūm eius tempore ſunt inſtaurata. Poſtea cū & hic mortuus fuiſſet, & Irene ipſa, verè pacis cognomen habens, regnare cœpiſſet, Eccleſiæ pacem vnā cum filio procurauit. Cū enim muliebrem infirmitatem depoſuiſſet, aduerſus impietatem ipſam ſe fortem oſtendit, & pro veritate multum ſtudij atque conſtantiæ adhibens, eos, qui contra veritatē aliquid dicebant, zonis atque honoribus priuatos, ab Vrbe profugauit. Cumque itā præcarè pro fide ipſa pugnāſſet, magnum Tharaſium adiutorem & ſecum ſentientem, denique omnium rerum moderatorem Deum omnia perſcientem, ſecum habens, veterem Chriſtiane diſpenſationis pulchritudinem & decentem ſpeciem Eccleſijs reddidit: ſummaque pax per totum orbem terrarum, Chriſti ope & Ireneſ Orthodoxæ Regiſe diligentia, conſtituta eſt. Sunt & alia eiſdem mulieris plurima rectè facta: domicilia, in quā, in quibus ſenes curantur, mendici nutriuntur, hoſpites accipiuntur: ſunt & tributorum leuationes. Monaſticus autem ordo itā eiſtempore auctus eſt, vt multitudinem innumerabilem adeptus fuerit. Vbiq̄ enim erant exercitationis monaſticæ loca, vbiq̄ animarū diuerſoria, & monachorum ac laicorum pacifica conſtitutio, preceſq̄; tam monachorum, quàm laicorum aſſiduæ, pſalmorum cantus per totam noctem, atq̄; omnia pacato & quieto ſtatu regebantur: Chriſtianorumq̄; res in tranquillitate magna cōſtitutæ tales erant, vt propter concordem & vnā eandemq̄; fidem, vnum eſſet ouile, & vnus paſtor Chriſtus.

Irenes,

Monachos
aſpernatur.

Atrox perſe
cutio.

Monaſtico
ordini eſt
infeſtiſſim⁹
Copro-
ny-
mus.

Vide iuſtū
Dei iudiciū.

Irene Impē
ratrix Ico-
nomachos
profigat.

Irenes, quam supradiximus, Imperio successit Nicephorus simul & recte fidei sententia valde pius, & pauperum arque monachorum studiosissimus. Post illum Michael, qui nunc etiam dignitate monastica excellit. In hunc tyrannidem exercuit Imperator, nomine & moribus fera quaedam existens: qui cum Romanum imperium iniuria occupasset, neque gloriam Deo dedit, neque diuina permissione illud factum cognouit: sed insipiens factum est cor ipsius, & eius mens inanis erat: & quoniam impietatem inferre coeperat, propterea suum imperium diutius permanfurum cogitabat. Hic etiam imitatus est sibi cognominem, & moribus concordem diuinae pietatis desertorem Asyrium illum, & hostem malorumque inuentorem, Leonem, inquam, illum Isauricum. Coepit igitur sancta sanctorum persequi, quemadmodum & ille persecutus fuerat. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumque rerum magistros quarebat. Inuenitque paucos quosdam e Senatu, Iohannem scilicet, cognomento Spectam, & Eurychianum. Ad haec & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igitur, qui haec in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Iohannem quendam cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehensum, ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis, vtilem futurum. Vas enim electionis est mihi iste, vt portet nomen meum contra Orthodoxos.

Quemadmodum igitur Paulus Christi vas, ita hic diaboli os factus est: & sicut torrens, ex diuersis imbribus constans, maleolentes & perturbatas aquas defert: ita & iste ex foedo cordis sui thesauro graueolentia & cenosa dogmata produxit, eos, quos prope se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs, qui infra solium regale erant, Antonium Syleum, e monachis vero Leontium quendam, & Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio deprehensus, truncis naribus, mortuus est. Post haec omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & metropolitibus ad sanctissimum Nicephorum Patriarcham coegit, qui per totam noctem in magna Ecclesia pernociarunt. Mane vero ipsos ad se Imperator accersiuit. Habebat autem secum intra palatium occultos quosdam fallaces homines, & malorum magistros, quos velut gallina quaedam in regia domo fouens & animans, eisque dona promittens, iubeat nihil metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans, quae nam inter ipsos seorsum dicta fuerant. Deinde omnes accersiuit. Itaque ante illum stetit patrum caterua, lectissimorum hominum ac sanctorum, qui angelis similes erant ac diuini. Aderant & Imperatoris optimates, & totus Senatus.

Sanctissimus igitur Nicephorus eos, qui gradus dignitate praestantes erant, affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Potest ne id cadere, quod non est? At illi cum ad eius interrogationis obscuritatem ambigerent, ac nihil responderent, sed se vicissim intuerentur, rursus Patriarcha ab eis quaesiuit, num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctae imagines cecidissent. Illi vero cum capita deorsum inclinassent, & nutu verum esse, quod Patriarcha quaesierat, significassent, quod satis erat ad eorum, quae priuate inter se dixerant, propositum confirmandum, tunc Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non fiat, potest cadere? Ad haec nihil respondit Imperator, sed ad patres conuersus, ait: Scitote, patres, me idem sentire, quod vos: simulque effigiem quandam, quam in sinu gestabat, extulit, & per simulationem illam adorans: Sentio, inquit, quod vos, vt videtis, neque a vobis dilideo. Verum quidam surrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia haec inter vos inquiratur. Et si quidem vobis persuaserint, quod ipsi recte dicant, neque vos quod bonum est impediatis. Si vero ipsi a vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant, desistant a praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat vt antea. Nam si & de aliqua alia re minoris momenti ad me relatum fuisset, neque ita deceret me eam rem tacitam praererere: quomodo de Ecclesiastica quaestione tacuerim?

Illi vero cum neque passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerent, sed velut execrabiles quosdam eos haberent: ad haec cum certo scirent Imperatoris voluntatem ad malum procliuem esse, neque vnquam se illi persuasuros fore, quamuis totam scripturam testem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quaestio, inquit, Ecclesiastica, Imperator, haec est, vt dixisti, in Ecclesia inquiratur, vt mos est: altius enim & a principio ipso, Ecclesiasticae quaestiones in Ecclesia, non in palatijs regijs, inquiruntur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesiae, & vt vos conciliem, vtrosque vestrum audiam, & vtraque vicissim dijudicans, vera cognoscam. Ad haec Michael Synadorum Episcopus:

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Leo Armenus, sectatur Leonis Isaurici impietatem.

Si nos, inquit, conciliare vis, quare non id facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines, & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij verò neque in angulis aliquid loqui audent, ubique edictis tuis perterrefacti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis, indicium. Non est ita, inquit Imperator, sed ut prædixi, ita sum ego, ut vos estis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum est, non decet silentio me illam præterire. Quæ nam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis, & testimonia non habetis, quibus vestra dicta confirmentur? Ad hæc Theophylactus Nicomediæ Episcopus dixit: Testis Christus est, cuius effigiem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus id confirmare possumus: neque dubitamus, ut tu suspicaris: sed non habent isti aures audiendi, ob idque nihil illos iuuaremus: potentia enim & imperio nos oppugnamur. Post hunc & Petrus Niceæ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eorum propugnator sis, te adiutos potentiores, quam nos, futuros? Non temerè sanctissimus Petrus hoc dixit: Vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

Vide hic antiquitatem imaginum.

a. Thess. 2.

Galat. 1.

Ephes. 4.

Præclara Theodori episcopi sententia.

Leo Armenus Catholicos persequitur.

Nicephorus episcopus pellitur in exilium.

Post hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus, liberiore vsus oratione, sic Imperatorem affatus est: Audias Imperator: ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque ad hunc diem per octingentos annos & amplius, in Ecclesijs, quæ ubique gentium sunt, Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat tot annorum traditionem, à sanctis Apostolis, martyribus ac pijs patribus profectam, dissoluere, vel paululum mouere, Apostolo ipso dicente: State igitur, fratres, & tenete traditiones, quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram: Et alio loco: Quamuis Angelus de celo euangelizet vobis præter id, quod accepistis, esto anathema? Quamobrè aduersus eos, qui ante nos hæresim hanc excogitarunt, Synodus apud Niceam urbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei filius proprio digito signauit. Quicumque audebit aliquid ex ipsa mouere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & versutæ mentis esset, facile se hæc pati simulauit. Respondit autem & Theodorus, vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Nè tentes nunc, ô Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. At enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem sanctorum: Non dixit, Reges. Tibi quidem, ô Imperator, civilis status & exercitus commissus est. Hęc igitur cura, Ecclesiam autem pastoribus ac doctoribus (ut ait Apostolus) derelinque. At si non vis hoc facere, si quis peruertendæ fidei nostræ causâ de celo nobis aliquid nunciauerit, ipsum non audiemus: tantum abest, ut te audituri simus.

Tunc Imperator furore admodum exardescens, & quod rectè dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit: sanctum verò Theodorum in exilium misit, ac iussit, quandiu Imperator ipse viueret, in urbem Byzantium non reuerti. Monasteriorum autem Præsides cum præcepisset nusquam progredi, neque Orthodoxæ fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe: magnarumque Ecclesiarum Præsides, partim ad Orientis, partim ad Occidentis insulas relegauit, sanctissimoque viro Nicephoro Patriarchæ scribens: Descende, inquit, tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis literulis ad eum rescripsit: Non ita, ô Imperator, ego temerè descendam: non enim causa aliqua in me est, cur deponi debeam. At si rectæ fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, siue per te ipsum, siue per aliquem regium tuum hominem mihi significes, & descendam. Tunc Imperator misit unum ex oprimatibus suis, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille verò cum in magnam ecclesiam descendisset, & cereas faces accendisset, thuraque & preces adhibuisset, cum populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim descendisset, nauis ac precibus, silentio, tolerantia & multa patientia vsque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migravit.

Itaque acerbi veritatis persecutores cum omnem impunitatem adepti essent, ceperunt sine timore aliquo dilatarî, & impiorum dogmatum semen spargere. Fecerunt

DE S. NICETA CONFESSORE.

runt & Patriarcham Theodorum quendam ex eorum numero, qui Spatharij dicitur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ita rudem ac leuem, vt & theatri rem ludicram eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc aiunt & seruam quandam secum habuisse eo nomine, quod de renibus laboraret: re autem vera, vt voluptatem expleret. Postea Iudaicum quoddam concilium iisdem in magna ecclesia coegerunt, & sub anathemate sanctos patres eiecerunt. Heu quae infania haec fuit. Sed reuertetur dolor ipsorum in capita eorum, & in vertices illorum anathema ipsum descendet. Episcopos vero, qui ab ipso dissentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcarunt, partim per posticum eiciendos e confessu curarunt.

Et Theodorus homo leuissimus substituitur.

Conciliabulum haereticorum.

Quo facto, iussi sunt introire insignium monasteriorum duces. Itaque omnes introierunt: e quorum numero vnus fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primam assentionibus versuto quodam modo decipere, postea vero & minis eosdem perterrefacere conabantur. Cum vero illos omnia contemneres vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, cogitantes quid nam ipsis fieret. Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere male olente & sordido clausus fuit, idque per multos dies, ita vt, & si non alia poena ei accessisset, satis condemnatio haec ad supplicium valeret: erat enim vir ille, vt quiuis alius, ad nauseam propensus. Ad haec omnia veniebant ad ipsum per singulos dies insani & imperfecti quidam homunculi, abieci & pro nihilo facienda, & plane indigni, qui virum appellarent. Eiusmodi tamen homines nugaces male dicta & infana quaedam verba in eum iactabant, vt molestiam viro sancto afferrent. Praeter ceteros autem homo quidam, Nicolaus nomine, inani & temerario sermone illum saepius affligebat, quoad eius pater, qui mortuus fuerat, in somnis, filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abstine, inquit, a seruis Dei. Ex eo tempore vir ille immodestus resipuit, neque amplius iusto viro molestus fuit: quin etiam alios impedi-
ebat, quo minus id facerent.

Praefecti monasteriorum in carceres mittuntur.

Cum igitur sanctus ille pater in carcere multos dies vexatus fuisset, tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Mafaleon dicebatur. Erat autem medium hyemis tempus. Itaque licebat videre, sanctum illud corpusculum frigore ac niuibus e superiore parte affligi: Ex inferiore vero, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad haec cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immitis, diuinum illum patrem ita vrgebat, vt per septem dies, qui eo tempore breuissimi erant, totam viae illius longitudinem transegerit. Hoc idem fera illa immitis & aduersus alios patres effecit. Cum vero Imperator considerasset exilio ipso nihil aliud perfectum iri, nisi patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus angustijs maiores haberent, versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursus maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit eadem itineris difficultate & molestia, eosque tandem liberos esse, quoad ipse cogitaret, qua ratione ad suam voluntatem illos attrahere posset. Cumque hyemis tempus & sanctorum ieiuniorum dies transissent, post sanctum Pascha malorum inuentori Iohanni eos tradidit, vt qua vellet ratione, ipsos affligeret.

S. Niceta exulare iubetur.

Cum igitur eos apprehendisset, in diuersos carceres immisit, & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos afflixerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratum aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo, quo singuli erant induti, sic humi prostrati sunt, testis quibusdam pro puluinaribus vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam angustissimum panis, eiusque putidi, vnciam, velur canibus, proieciabant: tantum videlicet, quantum satis esse videbatur, ne fame perirent. Iisdem & paululum aquae male olentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. Quin etiam vt plus molestiae atque arumarum celebrissimo patri nostro afferret, eum, qui illi ministrabat, fratrem nostrum, Theodistum nomine, qui & Christi gratia eius successor fuit, adhuc iuuenem in custodia concludit, & eadem ratione afflixit. Cum autem aduersarij illos vidissent male mori, quam veritatem prodere, dederunt operam, vt ipsos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quererent, nisi vt semel cum Theodoro comunicarent, neque quicquam amplius facerent: deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententia, quam habent. Hac conditione exierunt patres illi, si decet patres eos appellare, qui velut in palæstra quadam

Praefecti monasteriorum immaniter affliguntur.

Nota fraudem haereticorum.

quadam supplantati sunt, quanuis eam rem in ardentem quendam feruorem posterius conuerterint, ob idque carcere detenti fuerint.

Venerunt igitur ad sanctum Nicetam, eum hortantes, ut exiret de carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs, quæ ab ipsis dicerentur, parere vellet, pergebant ipsum excitare, quod dicerent fieri non posse, ut illic ipse remaneret, alijs exequantibus. Nihil, inquebant, est, quod illi à nobis querunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, nè ipsi totum perdamus. Ità cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam pater cessit, non ærumnas fugiens, neque quod calamitates pati recusaret, (nunquam enim hoc dixerim) sed patrum hortatione impulsus se subiecit, non animo & proposito, sed senes ipsos reueritus. Nam si pro fidei ratione vita & mors proposita illi fuissent, certò scio mortem futuram fuisse illi optabilem, neque omninò de recta fide ac doctrina aliquid eum remissurum fuisse, etiamsi pericula infinita proposita ei fuissent. Quamobrèm omnes ad ea, quæ Oratoria dicuntur, quæque, ut antea, picturis exulta erant, ascendunt, communicaruntque cum Theodoro, manum illi dantes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Christi, anathemati subijciuntur. Itaque reliqui patres in suum quisque monasterium quod regebat, abièrunt: Ille verò beatus pater cum secum animo cogitasset, multæ ruinae causam esse, cum quis ab institutionis norma deflexerit, decreuit aufugere & in aliam regionem proficisci, & illic errorem, in quem lapsus fuerat, emendare.

Cirò id corrigi.

Cum igitur omnia sua in nauigium coniecisset, nauigauit vsque Proconesum. Sed illic sententiam mutans, secumque dicens, vbi erratum commissum fuit, illic opus esse & emendationem fieri: redijt rursus Byzantium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omninò metuens. Quem cum Imperator ad se vocasset: Quid est, inquit, quod cum alij patres in sua monasteria profecti sint, tu solus hic relictus es, propriam voluntatem secutus, non edicto meo parens? Sed, ut audiui, cogitasti & Imperium nostrum aufugere, ac nos decipere. Quamobrèm nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi: sin minus, ærumnas tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc sanctus ille vir leni voce respondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque à fide mea desciscam, sed in eadem confessione meam sum & ero, in qua & Patres mei seruati sunt, & propter quam olim periclitati sunt optimi Ecclesiæ propugnatores: in qua Ecclesia nos stamus, & gloriamur in spe gloriæ Dei. Benè illud scito, Imperator, quod neque mortem extimescens, (ad tempus enim hæc est) neque vitam hanc appetens (Deus testis est) feci, quod non decebat: sed senum illorum reuerentia his me subieci, quibus non debui. Certò igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur mihi quicquid libet. Nihil amplius à me te auditurum speres.

Coram Imperatore constantè fide proficitur.

Cum igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quæ mutari non posset, eum Zachariæ cuidam tradidit, regalium ædium curatori, quæ Mangana dicuntur, illicque interea iussit ab illo viro custodiendum, quoad, quid de ipso agendum esset, deliberaret. Cum autem Zachariæ ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit: sed omninò aliter se gerens, beneficijs maximis eum afficiebat, neque in eius vultum præ reuerentia intueri audebat. Eum postea Imperator exulem misit in vnam quandam insulam ex his, quæ sunt in sinu ipso positæ, Glyceria vocata. Eam verò insulam detinebat Anthimus quidam præstigijs deditus, sacrilegus, versutus, obliquus, dolosus, arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum, quæ illic erant, Præsides impij homines fecerunt: talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, ut eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam ipsius insaniam, arrogantiam & temeritatem, eius loci homines Caiphan nominabant.

Relegatur in exilium.

Crudeliter affligitur ab Anthimo viro scelerato.

Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cum enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuò vexabat, neque paululum de carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem secum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines impij ei promiserant, si Nicetæ persuasisset, ut cum ipsis conueniret, maiore honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, sperans se viro sancto persuasurum quod volebat.

Cum verò venerandus Niceta illic esset, admirabilium rerum author Deus miraculum quoddam perfecit. Non enim decet sancti Spiritus gratiam occultare, quæ in illo sancto viro multam se ostendit. Zachariæ, quem supradiximus, diuini patris nostri cultos

DE S. NICETA CONFESSORE.

custos valdè beneficis, missus ab Imperatore ad Thracem pro rerum publicarum gubernatione, à barbaris eius regionis confinibus captus & captiuus ductus fuit. Hoc cum sanctissimus Synadorum Episcopus ex eo loco, in quo ipse custodiebarur, audisset, sanctissimo Nicetæ significans: Communis, inquit, noster amicus Zacharias comprehensus & captiuus ductus est. Sed rogo te, vt eius causa Deum preceris: certò enim scio, quòd eum exorare possis. Id cum patri per ministrum fratrem nostrum Philippum nunciatum fuisset, ita ea re tristis fuit, vt ferè totum diem ieiunus permanserit.

Zacharias vir bonus capitur.

Cum autem vespera venisset, quam habebat candelam ad carceris lumen, eam dedit ministro, vt aqua maritima illam ablueret. Quod minister cum studiosè fecisset, sancto viro candelam reddidit. Cum eam igitur ille accendisset, vigilabat, Deo ipsi pro Zacharia tandiù supplicans, quoad ab illo de Zachariæ liberatione certam fidem accepit. Cum enim venisset hora nocturna, qua psalmi cani solent, ministrum suum vocauit: cumque psalmos cecinissent, & Diaconus Nicetam hilarem ac lætum vidisset, quasiuit eius rei causam. Cui Niceta: Nè sis, inquit, Philippe, tristis: nostrum enim amicum Zachariam tuis oculis hñc visurus es. Non multò autem postea visum fuit genti, quam supradiximus, cum Imperatore pacem facere: & reconciliatione facta, exijt Zacharias cum reliquis captiuus, Deo & viro sancto gratias agens.

Prædicat Zachariz liberationem.

Tres autem germani fratres proprio nauigio nauigantes, cum fluctuatione magna opprimerentur, & iamiam submergendi essent, inuocato viri sancti nomine, seruati sunt, & Deo ipsi gratias egerunt, qui suis hominibus sanctis talem gratiam conferre soler. Ità S. Niceta fortiter omnia tolerauit, per sex annos angustijs afflictus, & rerum inopia vexatus, vsque ad mortem Leonis illius, qui cum Deo bellum gerebat. Hic verò nefarius poenas sua meritate dignas, hoc est, mortem sanctissimam exoluit. Quidam enim ex ordine militari nouas res tentantes, & velut Angelum quendam ducem sequentes, nemine impediente, in regiam domum ingressi sunt, & intra locum, quod Oratorium dicitur, gladijs ipsum percusserunt. Visum enim illi fuit ad aram confugere. Itaque illic percussus est, qui perpetuò iniquus fuerat.

Leo Armenus insertitur.

Erat apud hunc duabus catenis vinctus Michaël. Quem cum hi, qui feram illam domuerunt, statim à vinculis exoluissent, Imperatorem pronunciarunt. Cum ille autem inter virtutem & vitia medio quodam modo se gereret, fidem quidem ipsam non in pristinum statum restituit: sed patres tamen nostros omnes ab exilio reuocauit, eosque liberauit, qui erant in carceribus. Itaque multa illa Ecclesiæ persecutio sedata est. Exijt igitur & beatus pater noster Niceta ex eo carcere, in quo erat, velut ex stadio quodam confessor illustis, & martyr sine sanguine, manifestè victricia premia reportans. Abijt igitur magnus pater ad insulas Vrbi finitimas quietem appetens, in quarum vna sedet, Angelorum vitam degens. Eratque omnium dux ad salutem, omnium columen, omnium medicus, tam animarum, quam corporum salutem procurans, indigentibus verò suppeditans, quæ necessaria illis erant, non solum nostræ fidei hominibus, sed alienis etiam eleemosynam largiens. Post hæc beatus ille pater paruum quoddam pradium, ad Boream vergens, e regione Vrbi positum mercatus est, & illic reliquum vitæ tempus, quod quidem breuissimum fuit, transegit.

Michaël et subrogatur.

Pax Ecclesiæ.

Cum verò tempus venisset, quo dissolui haberet, vt cum Christo esse posset, morbo vehementius eum vrgente, & ipsius vires confumente, cum dies Dominicus illuxisset, hora sexta sanctus illos pedes extendens, qui ad confessionem fidei benè curauerant, migravit, & vnà cum Angelis profectus est in cælum, tertio die mensis Aprilis. Cum igitur auditum fuisset, virum illum sanctum diem obiisse, conuenit multitudo magna ex vrbe & finitimis locis virorum ac mulierum, monachorum & virginum, qui omnes Nicetam, vt patronum suum, ad supernum Imperatorem precibus comitabantur. Venerunt & Archiepiscopi, sanctissimus Theophilus Ephesi, & sacer Joseph Thessalonica. Cumque consuetas exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum reposuerunt. Eius verò discipuli cum ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem in litore ipsum expectabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Plusiadis. Cumque ad nos peruenisset, & nauigio eum extulisset, sanctas illas reliquias lachrymantibus venerati fuimus: quas in humeros accipientes, congruenti psalmodum cantu omnis fratrum societas ex vtrisque monasterijs, ad ipsius patris monasterium deduximus. Plurima verò miracula per ipsum Deus in via effecit. Nā & demones è multis, qui vexabantur, fugati sunt, & ægroti varijs morbis liberati. Inter quos & mulier sanguinis pro-

S. Nicetæ obitus.

Miracula sunt ad eius sacrum corpus.

proluuiem patiens, cum fide accessisset, & sanctas reliquias solum tetigisset, sanitati restituta est.

Cum igitur exequiarum ordinem ex more super ipsum compleuissemus, in communis patris nostri Nicephori monumento eum condidimus, quod monumentum adhuc viuens sibi ipse fecerat à sinistra parte suggesti. In quo per Christi gratiam curationes & signa vsque ad hodiernum diem efficiuntur. Omnes enim infirmi, qui ad sanctos illos loculos accedunt, sani domum reuertuntur, quo cunque morbo detentifuerint. Hec fuit sancti hominis vita, hæc celestis illius ciuis & diuini patris nostri Nicetæ institutio. Hic Deum infatigabiliter amauit, & ab ipso Deo iure amatus est. Eius gloriam celebravit, & ipse gloria donatus est: Glorificant enim me glorificabo, dicit Dominus: Cui conuenit gloria, Patri videlicet, & Filio, & sancto Spiritui nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. RICHARDI EPISCOPI CICESTRENSIS, INCERTO QUIDEM AVTHORE, SED FIDELITER CONSCRIPTA. Arbitror autem epitomen esse illius prolixæ vitæ, quam duobus libris complexus est Radulphus Cicestrinus circa annum salutis 1270. quam quidem in præsens ad manum non habui. Porro stylum paulo latiniorē adhibui in gratiam Lectoris, plerisque redditis paraphrasticis.

3. Aprilis.

S. Richardi
parentes.

Felix ingenium.

Anctæ & nunquam intermorituræ memoriæ Richardus natione Anglus, in Vuigorniensis diocesis pago, quem à falis puteo Vuich vocant, parentes habuit non ignobiles, Richardum & Aliciam. In pueritia, præter illius ætatis ingenium, choreas & id genus vanitates atque perniciofa spectacula intantum à se voluit esse aliena, vt coartancorum suorum nullis neque blanditijs, neque suasionibus ad ea potuerit pertrahi: ipsos verò coæuos suos & condiscipulos breui tempore tam eruditione, quàm vitæ & morum integritate antecessit. Porro frater eius captiuus abductus fuit in teneriori ætate: qui deindè maturiori æuo dimissus è custodia, ad patriam nudus & inops regressus est.

Seruit fratris suo.

Cuius extremam paupertatem ex animo miseratus Richardus, cum nihil ipse quod haberet, vnde possit eius inopiam solari, in eius se tradidit seruitutem. Ibi vero tempus non exiguum in multa paupertate & abiectione, sed non minori cum patientia, modò ad aratrum, modò ad bigam, modò ad alios id genus duros labores adhibitus, humiliter & modeste seruiuit. Intantum autem eiufmodi officijs fratris sibi beneuolentiam conciliauit, vt is accepta charta, totius terræ suæ illum scripserit heredem. Deindè verò amici & cognati eius de quadam illi nobili puella desponsanda tractare cœperunt. Id vbi sensit frater eius, facile intelligens Richardum cum illa sponsa multas opes habiturum, doluit se suum illi fundum transcripsisse. Quod cum comperisset Richardus, ait ad illum: Non est, frater charissime, quod te hoc nomine affligas. Qua enim tu in me vsus es liberalitate atque humanitate, eandem ego quoque erga te declarabo. Itaque non solum scripturam tuam & fundum tibi restituo, sed etiam sponsam ipsam libens tibi trado, si tamen illi & amicis eius id molestum non sit. Neque enim ego vnquam illam exosculatus sum. Deindè omnibus abdicatis, fundoque & sponsa & amicis derelictis, primùm ad Oxoniensem Academiam, indè Luteriam Parisiorum se contulit. Tanto autem ferebatur discendi desiderio & amore, vt de victu cultuque corporis non magnoperè cogitaret. Vt enim ipse postea narrare consuevit, cum haberet in suo cubiculo socios duos, non erat illis tribus nisi vnum capitium, & singulis tunica singula. Itaque vno ex ipsis ad audiendam lectionem abeunte cum capitulo, reliqui duo manebant in cubiculo, sicque per vices illo capitulo vsi, lectiones auscultabant. Cibus illis erat panis & vini parùm cum olusculo aut eius generis vili edulio. Carnibus enim aut piscibus vt vescerentur, illorum paupertas non sinebat, præterquam Dominicis & solennibus diebus, & cum illis vel amici vel commilitones adessent. Aiebat verò vir sanctus, se nunquam toto vitæ suæ spatio iucundiores & suauiores duxisse dies.

Posthabitis omnibus, confert se ad studierarum.

Tantos

Tantos interim in bonis literis progressus habuit, vt ab omnibus acclamaretur, dignum eum esse, qui magisterij titulis ornaretur. Noluìt autem Parisijs promoueri, sed in patriam reuertens, denuò ad Oxoniensem scholam accessit, nec diù post in artium magistrum. Postea verò in Italiam profectus, Bononiæ septennio amplius iurisprudentiæ operam dedit, idque tanto cum eruditionis incremento, vt præceptor eius morbo correptus, ex omnibus discipulis suis vnum Richardum delegerit, qui ipsius loco cœptam prælectionem continuaret. Et id quidem anno dimidio & eo amplius tanta cum modestia & dexteritate præstitit, vt ab vniuersa illà Academia haud vulgari tum laudem honore sit affectus: apud præceptorem quoque suum eum gratiæ & benevolentia locum obtinuerit, vt vnicam filiam suam cum omnibus facultatibus suis propensissimo animo illi tradere peroptârît. Verùm beatus Richardus iam diuinitus permotus, longè aliud animo volutabat, ei que summis admodum gratias egit, quasdam interim rationes ciuilitèr prætexens, addens etiam peregrè sibi esse abeundum: eo autem itinere confecto, vbi Deo volente redierit, se voluntati ipsius minimè defuturum pollicens. Atque ita illi atque filia eius cum valedixisset, redijt in Britanniam ad Academiam Oxoniensem, multis illic sese laboribus, vigilijs, corporis afflictionibus afficiens. Ad eò verò eius creuit existimatio, vt omnium vnanimi consensu Cancellarius eius Academiae creatus sit.

Fit artium
magister.

Studet iurisprudentiæ.

Fit Cancellarius Academiae Oxoniensis.

Per id tempus Cantuariensis ecclesiæ cathedram obtinebat beatus Edmundus, qui eius integritatem & prudentiam diù antè compertam habuit: Lincolnienfi autem ecclesiæ præerat Robertus, quem cognominant, crasso capite, vir sanè eximia sanctitate. Hi ambo, altero alterius conatum & voluntatem prorsus ignorante, vno eodemque tempore in id summoperè incumbabant, vt possent eum habere Cancellarium. Obtinuit tandem Cantuariensis antistes, quòd is prior suam mentem & desiderium beato Richardo indicasset, in eiusque famulitium ille se contulit, eius voluntati reuerenter obsecundans. Tum verò B. Edmundus suum illi sigillum tradidit, & præcipua quæque grauioraque totius diocesis suæ negocia illi demandauit. Itaque B. Richardus non impiger, cœpit quotidiana bonis studijs augmenta adijcere, prouinciam sibi traditam absque animi fastu & superbia fideliter & accuratè administrare, manus suas excutere prorsus ab omni munere, non ignorans illud Deuteronomij, quòd munera excæcent oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Itaque videre in illo licebat ineffabilem quandam æquitatem, multam affabilitatem & comitatem, modestiam, simplicitatem cum prudentia & humilitate coniunctam, mores & actiones benè compositas atque sedatas. Porro sancto Edmundo etiam in rebus duris & afflictis tam intra prouinciam, quam in exilio degenti constanter adhæsit, non ignarus, eos qui socij fuerint passionum, fore etiam socios consolationum: & qui compatiuntur, etiam conregnaturos. Mortuo autem beato Edmundo, sanctus Richardus tam ab aula, quam à curijs & negocijs aulicis absolutus, Aureliam profectus, in cœnobio Dominicanorum sacra theologiae studuit, non vt plerique solent, auribus quidem audientes, sed animum ad intelligendum non accommodantes: sed quæ auribus hausit corporis, ijs etiam interiorem ad-mouit auditum, vt possèt efficacius audita in opus conferre. Ibidem verò sacerdotio initiatus est, vt omnipotenti patri dilectum filium immolaret. Ab eo autem tempore, cum se ad eum dignitatis gradum pertigisse cerneret, vestes habuit solito humiliores, minusque cultas. Postquam autem in diuinæ scripturæ studijs iam diù satis versatus erat, ad pascendas oues sibi creditas abscissit. Habebat enim vnicam parocciam, cui curam necessariam impendere voluit, & boni pastoris fungi officio.

Item Archiepiscopi Cantuariensis.

Deut. 16.

2. Cor. 1.

2. Tim. 2.

Dar operam Theologiae.

Fit presbyter.

SUCCESSERAT iam beato Edmundo in Cantuariensi ecclesia Bonifacius antistes venerabilis: optabat autem ille hominis ad eò gratiosi, putà Richardi, frui consuetudine & conuictu. Itaque pristinam illi functionem, nempe Cancellarij, demandauit, sed id sanè inuito ac recusanti. Interea diem suum obiit Radinus de Neuellis, Cicestrensis episcopus. Eius verò ecclesiæ, iam pastore orbata, canonici, impetrata pro consuetudine facultate ab rege Henrico, eius nominis tertio, quendam ex regis aula, eiusdem ecclesiæ Canonicum, episcopum elegerunt. Sed ea electio ex Canonum præscripto per Bonifacium Cantuariensem archiepiscopum & eius quosdam suffraganeos antistes, vitæ probitate & doctrina insignes, in quibus fuit etiam ille, quem diximus, venerabilis pater Robertus Lincolnienfis episcopus, in irritum redacta est, quòd is, quem elegerant, scientia & moribus tantæ functioni parùm idoneus esset: communi autem omnium

Eligitur in
episcopum
Cicestren.

sententia Richardus antistes electus est. Sed cum ea res ad aures regis perlata esset, valde acerbè ille tulit priorem electionem ita planè rescissam, subrogatumque esse hostem suum, nempe Richardum, qui beato Edmundo ijs in controuersijs, quas cum ipso habuerat, adhæsisset. Itaque furore percitus, res ecclesiæ Cicestrensis iussit confiscari. Verùm beatus Richardus de consilio antistitem cum literis Cantuariensis episcopi ad regem proficiscitur, supplices illi preces offerens, vt patiatur ea, quæ sunt ecclesiæ Cicestrensis, sibi restitui. Sed nulla ratione flectere potuit regis animum: cumque diu multumque se fatigasset, & multas iniurias atque contumelias esset perpessus, tandem ad

Sedes Apo-
stolica affi-
ctorum per-
fugium.

extremum illud post Deum in terris per fugium, Apostolicam sedem se contulit. Iam autem illum apud Romanum Pontificem regij legati anteuertent, quos illic aduersum se paratos & instructos offendit. Præsidebat tum illi sedi Innocentius, eius nominis quartus, qui illum humaniter excepit, & vtriusque partis rationibus auditis, beati Richardi electionem sua autoritate confirmauit, atque insuper sacrarum manuum impositione illum solenniter episcopum consecrauit.

Res admi-
randa.

Fertur tum miri quiddam euenisse. Nam cum alius quoque illius regionis eximius prælatus esset à Pontifice consecratus, vbi ad sacram vnctionem ventum est, vix guttulam ex ampulla clicere potuit Pontifex: postquam autem beatus Richardus sacra vnctione fuit imbuendus, tam copiosè liquor ex ampulla manauit, vt ministri linteis ægrè abstergere potuerint, nè in collum & corpus eius diffugeret. Stupebant non immeritò Pontifex & Cardinales, alijque, qui illic aderant, dixitque vnus è Cardinalibus: Reuera gratiæ plenitudinem adeptus est.

Eius in epi-
scopatu af-
flictiones.

Deinde verò beatus vir cum literis Pontificis in patriam proficiscens, in itinere sepulcrum inuisit beati Edmundi, iam miraculis coruscantis: postea in Britanniam peruenit, facultatesque omnes Cicestrensis ecclesiæ ab regijs ministris iam exhaustas atque absumptas reperit. Proposito quoque publicè edicto, rex omnibus interdixerat, nè quis ei quippiam mutuo daret. Vbi autem regi & eius proceribus literas Pontificas & mandata exhibuit, non tam regem sibi conciliasse, eiusque promeruisse gratiam, quam iram potius & indignationem conciliasse visus est. Quamobrèm pauper & inops à rege discedens in diocesim suam, sub tecto alieno degit hospes, & mensa aliena vitur. Interim crebrò perlustrat diocesis suæ loca, visitans creditum sibi gregem, & sacramenta, vbi res posse videbatur, ministrans. Nè quis autem eum ceu ignaum & inertem sui que iuris desertorem ac proditorem insimulare posset, interdum ad regiam sese contulit, & ablatorum bonorum restitutionem humiliter postulauit, licet semper inde cum iniurijs & contumelijs repelleretur. Accidit quandoque, vt aspero regis responso Decanus & Canonici Cicestrenses animis turbarentur ac mœore afficerentur: sed illos vir Dei hilari vultu alloquitur, atque illud eis ex Actibus Apostolicis commemorat: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: additque: Ego vobis id confirmo, hanc vexationem & afflictionem nobis quandoque Dei benignitate in gaudium mutatum iri. Cernens autem regis pertinaciam, summo Pontifici eius responsa indicauit: qui sanè mirum in modum sancti viri vicem miserans, seuerissimè mandauit duobus Angliæ episcopis, vt regem admonerent de restituendis intra certum tempus Ecclesiæ Cicestrensi ablatiis rebus: quòd si nolit, sententias in ipsius literis expressas toto regno inuulgarent. Iam biennium vir sanctus regias vexationes pertulerat, & tum demum à rege illi aedes ruinosæ & vacuæ restituta sunt.

Catalogus
virtutū eius
in episcopa-
tu.

Postquam autem episcopi functionem beatus Richardus suscepit, factus est in precibus solito feruentior, in præstandis eleemosynis benignior atque copiosior, in proprio castigando corpore seuerior. Pauperum deinceps attentior illi cura fuit, habitus vel cultus corporis neglectior, gestus atque ipsa etiam pronuntiatio modestior. Ad mensam sedenti lectio adhibebatur, atque interdum lectionem intermittente nonnihil lectore, de ijs, quæ lecta fuerant, aut de alijs rebus bonis & frugiferis sermones conferebantur. In pagos suæ diocesis veniens, agrotos & pauperes diligenter iussit inquiri, ijsque non modò eleemosynam præbuit, sed etiam humaniter & benignè eos inuisit, & verbi cælestis alimonia accuratè refecit. Cumque ob eleemosynas largiùs impensas reditus absumerentur, dominus Richardus Bachedensis, frater eius secundum carnem, cui temporalium rerum curam commiserat, dixit ei, ad tam profusas eleemosynas in tanta pauperum multitudine reditus & prouentus ipsius non sufficere. At vir Dei illi respondit: Itane recta rationi consentaneum tibi videretur, mi frater, vt nos ex vasis au-

reis &

reis & argenteis edamus & bibamus, & Christus in pauperibus suis fame crucietur? addiditque: Possunt etiam ego, quæ admodum pater meus, ex paropside & cratera escam sumere & potum haurire. Vendantur igitur vasa argentea & aurea: sed & equus, quo vehor, magni precij est: vendatur, obsecro, etiam ille, & illorum precio alantur pauperes Christi. Neque solum nouerat vir sanctus pauperes cibo potuque fouere, sed etiam nudis præbere vestes, mortuos proprijs manibus sepelire. Non raro autem stipem largitus est etiam antè, quàm rogaretur: cumque non deessent qui sciscitarentur, cur pecuniam daret non perentibus, respondit: Scriptum est: Domine, præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. itemque: Carè satis emitur, quod precibus obtinetur. Instituit autem etiam domum hospitalem pro presbyteris egenis, senio confectis, cæcis atque alijs corpore debilitatis: & nè publicè mendicitati subijcerentur, quæ ad victum & vestitum pertinent, eis in eadem domo curauit nè deessent.

Illud quidem valdè est memorabile, quòd vnus panis eius benedictione adeò au-
Vnius panis mira multiplicatio.
 tus est, vt cum præter eorum, qui præsentés aderant, spem & expectationem, abundè refecta essent ad tria millia pauperum, solitas portionés recipientium, tot fragmenta superfuissent, quæ pro ratione illius distributionis, centum insuper pauperibus cibandis sufficissent. Neque semèl duntaxat aut bis, eius accedente benedictione, tanta facta est rerum augmentatio, sed sæpius, illo id præstante, qui aperit manum suam, & implet
Psal. 144.
 omne animal benedictione. Cilicio etiam vsus est vir Dei & lorica, quibus corpus suum maceraret. Porrò vestimenta eius & calcamenta nec admodum nitida, nec plùs equo abiecta visabantur, sed moderata, & ipsi congruentia, in quibus sanè non est passus aliquid apparere curiosæ nouitatis. Sed neque phaleris, auro vel argento còspicuis, equos suos ornari voluit, neque superfluas vestes mutatorias secum circumferre, non solum pompam virans, sed etiam timens, nè pauperes clamarent ac dicerent illud, quod apud Diuum Bernardum legitur: Pontificis in freno quid facit aurum, nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus?

Quendam dominum Iohannem, filium Alani, propter iniuriam ecclesiæ Cicestrensi irrogatam, vir sanctus excommunicauit. Sed cum ille ad eius aulam veniret, familiariter eum admisit, & apud se in prandio retinuit, dicens, quandiù in ipsius aula esset, se eum excommunicationis sententia nolle teneri: at vbi recessisset, si nõ satisfaceret ecclesiæ, omninò velle eum pro excommunicato haberi. Aiebat etiam, si inter partes sint lites & dissidia, dum suum quæque vult ius repetere ac tueri, nõ debere charitatis signa inter Christianos omitti aut negari. Si enim, inquit, quod meum est, volo recuperare, non debeo id, quod Dei est, alteri subtrahere. Et irà quidem ipse se gessit erga Abbatem de Fiscanno, & virum illustrem Richardum, tunc Comitem Cornubiæ, itemque Cantuaria comitissam, cum essent ei controuersia cum illis ratione ecclesiæ suæ. Nam pro contumelijs honorem, pro inimicitijs beneuolentiam rependit.

Quidam è clero virginem Deo sacratam ex monasterio illius extractam corrupit. Id
Seneritas in stupratore virginis Deo dicata.
 vbi retinuit vir sanctus, eum beneficio siue sacerdotio ecclesiastico, quod in ipsius diocesi habebat, cum multa illius ignominia priuauit. Rogantibus autem pro illo tum rege ipso, tum Cantuariensi archiepiscopo & multis alijs prælatibus, proceribus atq; baronibus, vir Dei in diuina exequenda iustitia prorsus inflexibilem se ostendit, percutiensque pectus suam, ita ait: Donè spiritus hos reget artus, talis furcifer, qui virginem Deo sacratam temerare ausus est, atque etiamnum apud se instar scorti cuiusdam detinet, me quidem consentiente nunquam in mea diocesi curandis animabus præficietur. Et quia prouocauit iste ad dominum archiepiscopum Cantuariensem, faciat ille sanè, sicut voluerit respondere apud æquissimum illud tribunal Christi. Hanc beati viri constantiam cum illi vidissent, deinceps ea de re eum tentare noluerunt. Non aliter se gessit
Itè in tres concubinariorios
 erga tres vicarios, qui concubinas apud se palàm fouere conuicti fuerant. Cum enim nollent eas à se dimittere, lara in eos sententia, ecclesiasticis beneficijs illos priuauit. Quosdam etiam, qui furem ad ecclesiam confugientem, violenter inde extraxerant atque suspenderant, illius iam putre cadauer per dies quindecim & eo amplius exhumare compulsi, & ad ecclesiam, vnde illum extraxerant, proprijs humeris deportare.

Accidit quandoquè, vt domorum & rerum ipsius exustio & non minima iactura ei
Còtemptus rerum præsentium.
 nunciaretur. Familia tum plangente & dolente, ipse sereno & iucundo vultu gratias egit Deo, illosque bono esse animo iussit, ita dicens: Nolite dolere charissimi: habemus etiamnum, vnde nobis res necessarias parare possimus. Et hæc quidem ego nobis causa accidisse sentio, quòd ad præstandas elemosynas non eam adhibuimus curam

Verat exactiones indebitas.

Matth. 16.

Matth. 26.

Prædicat crucem in subsidium terræ sanctæ.

Supra vires rebus diuinis incubit.

Crucifixi imaginem deocularum

Thren. 1.

& liberalitatem, quam debebamus. Itaq; volo & iubeo, vt posthac de facultatibus nostris largiores præbeantur elemosynæ. O virû generoso pectore, qui etiam inter defensus deficere nesciens, ex ipsa rerum suarum iactura nouit sibi virtutum cumulare augmenta. Præfectis & præsidibus diocesis suæ sub diuini nominis obtestatione & animarum periculo grauissimè interdiceret solebat, nè quicquam à suæ diocesis hominibus præter fas exigent, nec eos indebitis exactionibus vexarent. Ipse verò etiam ea, quæ iure ei debebantur, petentibus clementer remisit. Con sanguineos suos, etiam maturos & habiles, ad beneficia ecclesiastica admittere noluit vlla ratione, sciens pastorum principem Dominum nostrum Iesum Christum non B. Iohanni euangelistæ, ipsius cognato, sed B. Petro, sanguine illi minimè coniuncto, regni celorum clauis tradidisse.

Tanta autem erga clerum suum moderatione & humanitate vsus est, vt cum ad matutinas persoluendas preces Solis exortum præuenisset, clericosque suos etiam nūm somno, vt habet humana fragilitas, pressos cerneret, ad priuatas interim preces sese conferret, permittens eos quiete sua perfrui, & illud Domini Saluatoris quasi suauiter dicens: Dormite iam & requiescite. Alioqui sanè summo perè ille delectabatur precibus Deo religiosè atque deuotè oblati: id quod vel hoc vno satis doceri potest, quòd cum viros religiosos inuiseret, vel ad ipsum venientes cum osculo sancto susciperet, dicere solitus fuit: Bonum est ea deofculari labia, quæ thymiamia sanctarum orationum, Deo cum deuotione oblatarum, suauiter redolent: quod quidem, vt ipse crebrò retulit, à beato Edmundo fuit mutuatus, qui sic dicere consueuerat.

Quanto autem studio & diligentia etiam in alienis diocesis sacras vir beatus conciones habuerit, quàm clementer contritos corde refouerit, sua peccata confitentes audierit & instruxerit, pœnitentes absoluerit, consilia petentibus impertierit, desperantes ad benè sperandum reuocârît atque animauerit, alacres adhortatus sit vt perseuerarent, imbecillos atque nutantes confirmârît, & vt deniquè omnibus omnia factus sit, quis possit pro dignitate explicare? In subsidium terræ sanctæ crucis prædicationem suscepit, ab Romano Pontifice ipsi demandatam: & à Cicesrensi quidem ecclesia inchoando, per loca mari adiacentia progressus, ad Cantuariensem vsque ciuitatem peruenit. Porrò decimo die antè, quàm portum illum celebrem, quem Doueram vocant, attigisset, in morbum incidit, nec tamen laborare desijt in agro Dominico, sed quotidie concionando, confessiones recipiendo, pueros confirmando, sacros etiam ordines conferendo, vires corporis exhaustit. Vbi Doueram peruenit, in quadam domo hospitali, quam Dei domum appellabant, hospitio receptus est, rogatusque ab eius Xenodochij moderatore, ecclesiam quandam cum cœmetetio, vbi pauperes sepelirentur, in honorem S. Edmundi, quondam domini sui consecrauit, dixitque eodem die palàm in concione, se ab eo tempore, quo fuisset consecratus episcopus, semper id in votis habuisse, vt antequàm diem clauderet extremum, vel vnam in honorem sancti domini sui Edmundi posset basilicam consecrare: egitque eodem in loco gratias Deo, qui ipsum desiderio non esset frustratus suo: addiditque se scire iam velocem fore depositionem tabernaculi sui, orans vt exitum ipsius suarum precum suffragijs communirent.

Altero deinde die, qui fuit Dominicus, licèt ijs, quos diximus, laboribus atque infirmitate morbo esset prægrauatus & confectus, vbi hora surgendi adfuit, nesciens moras neciterè, manè in oratorium ingressus est, ibique cœpit psallere: cumque Missæ sacrificio interesset, morbo ingrauescente, membra imbecillia sustentare non valens, humi collapsus est. Aderant mox è suis, qui eum è terra sublatum, suis manibus in hospitium deportârunt, atque in lecto reposuerunt. Ibi tum Guilelmo capellano suo, qui magna sancti viri familiaritate fruebatur, indicauit, se ab illa ægritudine neutiquàm euasurum, iussitque vt funeri necessaria prepararet, sed cautè tamen, nè familia ipsius animaduertens perturbaretur: magistro quoque Simone de Terringes, obitus sui diem prædixit.

Petit verò ad se apportari imaginem crucifixi, eamque allatam deuotè complexus, locis vulnerum, perindè ac si iam morientem Dominum Iesum cerneret, pia oscula affixit, eaq; suauiter labijs demulcens, in hæc verba prorupit: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe pro omnibus beneficijs, quæ mihi præstitisti, pro pœnis & opprobrijs, quæ mea causâ pertulisti, quæ tanta fuère, vt meritò illud ex Threnis propheta tui dicere porueris: Non est dolor, sicut dolor meus. Tu nôsti Domine, quòd si tibi placeret, omnia opprobria atque tormenta & ipsam deniquè mortem propter te paratus sim tolerare: & sicut tu nôsti vera me dicere, ita quæso miseraris me, quia tibi commendo animam meam.

DE SS. MARTYRIB. THEODVLO ET AGATHOPODE. 521

meam. Illam autem Psalmistæ vocem, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, crebrò iterabat: ad beatissimam quoque Christi matrem semperque virginem Mariam, subindè corde simul & voce se conuertens, aiebat: Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe: mandauitque suis capellanis, vt ea verba ad eius aures pronunciare non cessarent. Atque ità inter suspiria pia deuotionis & verba sacre orationis, adstantibus religiosis presbyteris & clericis, laicis quoque fidelibus, B. Richardus animam, deinceps in illa beatissima ciuium supernorum victuram societate, reddidit creatori, anno ætatis suæ plùs minùs quinquagesimo sexto, pontificatùs verò anno nono, tertio Nonas Aprilis circa noctis medium, quo tempore sponsus ille cælestis ad nuptias venturus dicitur. Cùm autem iam obijisset, sacrum corpus eius, quod in vita multis fuerat delassatum vigilijs, humi sapiùs cubando attritum, maceratum ieiunijs, castigationibus afflictum, præter humanum morem, nitidissimum apparuit, ità vt quoddam futuræ resurrectionis insigne præ se ferre videretur. Postquam autem compositum & cum in modum, qui pontificem deceret, in feretro esset collocatum, atque in eam, quam paulò antè diximus ab eo consecratam, ecclesiam deportatum, vnde quaque ingens factus est hominum concursus ad tam venerabiles celebrandas exequias: & singuli beatos se putabant, si vel feretrum tangere, vel sacrarum vestium simbriam atrectare licuisset. Annulos & monilia, eius corpori admota, profanctificatis habebant, & instar reliquiarum asseruabant.

Sanctus vir moritur.

Matth. 25.

Deuotio populi erga eius sacras reliquias.

Deindè verò Cicestriam corpus sacrum deportatum est, vt illic, quemadmodum ipse iusserat, humaretur. Sepultum autem est loco humili in Cicestrensi ecclesia ante aram S. Edmundi, quam ipse extruxerat in eius templi parte aquilonari, vbi magna diuinitus eduntur miracula, adeò vt etiam tres mortui eius meritis ad vitam reuocati sint, abortiuus foetus animam vitalem acceperit, & plura alia sanè admiranda contigerint, quæ breuitatis studio prætermittimus.

Miracula.

SANCTORVM THEODVLI LECTORIS, ET AGATHOPODIS DIACONI MARTYRIVM, ex Simeone Metaphrasæ.

Loquentem erga Deum pietatem fraude sua diabolus semper conatur euertere. Neque tamen strenuos pietatis milites valet offendere: sed eos duntaxat vincit, qui Christi gratiæ adhærent imbecillibus. Quemadmodum enim cùm regionem aliquam, in qua diù pax viguit, bellum inuadit, viri fortes corpora sua vulneribus mortique obijciunt, vt gloriæ coronam consequantur: ignaui autem ac timidi cedunt aduersarijs, maluntque corpora integra conseruare, quàm gloriæ assequi: Sic, cùm draconis satellites aduersus Christi seruos bellum mouent, si quis nondùm firmam in Deo fidem habet, fragilitate victus, à proposito recedit: non.

Diabolus quos euertat, quos non.

qui autem Christi verbis animum armauit, is pietatem constanter tuetur ac seruat, nec vilo modo ab improbo inimico conuincitur. Verùm Theodulus in primis animum perturbationibus superiorem præ se tulit: qui cùm fidutiæ erga Deum haberet socium Agathopodem virum generosum, ingentem impietatis tempestatem idololatriæque bellum, quod Maximiano Cæsare imperante, per totum orbem terrarum ardebat, immutabili mente discussit. Nam cùm equites passim percurrètes, populos Imperio subiectos cogrent rerum omnium Procreatorè abnegare, & Tyrannus ille omni studio atque vi ad pietatem euertendam incumberet: alius aliò fugiebat, cùm omnibus immolare recusantibus impiè mors esset proposita. Et qui vitam magnificiebant, statim exiguæ voluptatis gratiæ mortem sibi ac supplicium æternum comparabant. Qui autem parum erant in fide salubri confirmati, cruciatibus victi, verum Deum negabant. Et inter cæ quidem diabolus eius scenæ author, cùm imbecillioribus esset superior, gaudebat: Theodulus verò & Agathopus omne tempus in domo Dei consumebant, ieiunijs & preceationibus vacantes, orantesque Deum, vt impietas ipsa prosterneretur.

Milites igitur atque Præfectus hominum constantiam admirati, quòd, cùm ceteri latitarent, ipsi soli palàm Dei verbum prædicarent, eos post vincula adspectu multò gratiosiores in certamen adduxerunt. Theoduli enim genæ primo pubertatis flore

Theoduli ætas.